

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Ústav bohemistiky

Bakalářská práce

ŠTÍTNÝ A HUS O ŽENÁCH A DÍVKÁCH

Vedoucí práce: PhDr. Věra Pospíšilová

Autorka práce: Hana Malíková

Studijní obor: Bohemistika

České Budějovice

2009

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci na téma ŠTÍTNÝ A HUS O ŽENÁCH A DÍVKÁCH vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

České Budějovice, 20. 3. 2009

.....

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji vedoucí své práce, PhDr. Věře Pospíšilové, za důležité připomínky a náměty, které mi pomohly obohatit tento text.

ANOTACE

Tato práce si klade za cíl provést podrobnější analýzu myšlenek velkých kazatelů a literátů v době středověku, mezi které nepochybně patřily dvě velmi významné české osobnosti Tomáš Štítný ze Štítného a Mistr Jan Hus. Nejprve rozebereme jednotlivá díla těchto autorů a zaměříme se jimi stanovené na normy pro život dívek a žen. Tyto normy poukazují na smýšlení lidí v době 14. a 15. století a dále odkazují na Bibli, podle níž se mají lidé řídit, aby byli spaseni.

Pojednání bude především o celibátu, který je nedílnou součástí duchovního života, a také nejvíce diskutovanou otázkou v uvedených dílech. Celibát ovšem není předurčen pro každého, proto budeme v následujících textech řešit nesnáze, jež mohou nastat například v manželství nebo již při samotné výchově dětí.

Prvotně citovaným a rozebíraným dílem bude Dcerka. Jedná se o traktát, který sepsal Mistr Jan Hus. Toto dílo má sloužit jako jakési Desatero dívčích přikázání. Je mu tedy přisouzena především výchovná funkce. Posléze pohlédneme s Tomášem Štítným do problematiky tzv. ženských stavů (panenského, vdovského a manželského). Dovíme se o pozitivěch, ale také o negativěch, které jednotlivé stavy obnášejí.

V předložené práci nebude chybět ani názor katolíků (z dvacátého a jednadvacátého století) na duchovní způsob života. Rozbor jednotlivých děl nám přinese především objasnění a vhled do lidské sexuality, jakožto přirozeného prvku v životě. Autoři ve svých dílech předloží také návod na vypořádání se s vlastní sexualitou.

ANNOTATION

Aim of this work is to deeply analyze thoughts of big preachers and literates in middle age. We can distinguish two very important Czech personalities - Tomáš Štítný from Štítného and Master Jan Hus. Firstly we analyze individual writings of those authors and we will concentrate on their views about norms for girls and young women. These norms show how people thought in 14th and 15th century and relates with Bible. People should live according Bible to be redeemed.

Discourse will be mainly about celibacy – important and integral part of spiritual life. This topic is largely discussed in stated literature. Celibacy is of course not for everyone, therefore we will be discussing in following texts difficulties that can appear for example in marriage or through children upbringing.

Firstly stated and discussed will be discourse Dcerka (Daughter). It is tract written by Master Jan Hus. This tract was dedicated to girls as Decalogue of commandment. It has mainly educative character. Afterwards we are going to look at Tomášem Štítným work about woman conditions (virginity, widowhood and marriage). We will get to know the positives and negatives about each state.

Work will than follow with Catholic opinions (from 20th and 21st century) about spiritual way of life. Analysis of Tomas and Jan work will bring insight and revelation of sexuality as a part of human life. Authors also brought up the way how to deal with our own sexuality.

Obsah

ÚVOD	6
1 JAN HUS – DCERKA - O poznání cesty pravé k spasení	9
1.1 O vzniku Dcerky	9
1.2 Člověk a Bůh.....	11
1.3 Svědomí	11
1.4 Skromnost	13
1.5 Pokušení	14
1.6 Největší nepřítelé člověka	16
1.7 Pokání.....	18
1.8 Duše	19
1.9 Osud	20
1.10 Království nebeské	21
1.11 Boha nad jiné miluj	21
1.12 Mistr Jan Hus a jeho odkaz.....	22
2 TOMÁŠ ŠTÍTNÝ - O TROJIECH STAVIECH	24
2.1 O pannách tělesných	25
2.2 O pannách, kteréž chtějí za muž jíti.....	26
2.3 Kolik prací v manželském stavu jest.....	27
2.4 O stavu panenském	29
2.5 Kterak máš čistotu zachovati panenskú	31
2.6 O čistotě rozmyšlené panně	31
2.7 O stavu vdovském.....	34
2.8 Po čem máš poznati šlechtnú vdovu	36
2.9 O manželském stavu	36
2.10 Kterak zlými manžely črt vládne	38
2.11 Kterak dobří manželé mají živi býti.....	40
2.12 O manželské milosti.....	41
4 KOMPARACE HUSOVA A ŠTÍTNÉHO DÍLA Z HLEDISKA JAZYKOVÉHO A STYLISTICKÉHO	43
5 HAVEL JOSEF HUGO - KŘESŤANSKÁ RODINA	46
5.1 Výchova a cudnost.....	46
5.2 Výchova a zpověď	47
5.3 Rodina a zkoušky Bohem na ni seslané	47
5.4 Výchova a radosti rodinné	48
6 ROGER SCHUTZ - ŽÍT DNEŠEK S BOHEM	50
7 INTIMNÍ ŽIVOT MLADÝCH.....	52
ZÁVĚR	54
POUŽITÁ LITERATURA	58
Přílohy.....	60

ÚVOD

Názvem a zároveň tématem mé bakalářské práce je Štítný a Hus o ženách a dívkách. Ženy v literatuře i ve společnosti měly vždy zvláštní či přímo odlišné postavení oproti svým mužským protějškům. Patrně nejčastěji jsou ženy v umění ztvárňovány jako erotický emblém. Mnohá vyobrazení zachycují ženu jako matku, dárkyni života. Můžeme zde snadno prohlédnout jistou symboliku. Zcela odlišné postavení mělo ženské pokolení ve středověké době, jinak je tomu dnes. I na tuto problematiku v předložené práci narazíme. Společně budeme hledat shodné i rozdílné náhledy na život v době středověku i v době jednadvacátého století. Různorodost obou světů nás možná zavede na protichůdné pojetí křesťanské víry.

Nyní se nám skrze křesťanskou nauku dostává do rukou literatura, která otevírá brány náboženské etiky a v níž autoři traktátů¹ doporučují ženám a dívkám, aby nepodléhaly svodům světa (d'áblu), mezi které patří především tělesná láska. Celá tato práce se tedy ponese v duchu erotiky a zavítá také do oblastí lidské intimity, jež byla ve středověké literatuře pokládána za velké tabu. Budeme sledovat, jak danou problematiku řeší středověcí autoři, přičemž přihlédneme ke stavu tehdejší doby, kdy lidé byli silně věřící.

Autoři se opírají o Bibli a Desatero, které bylo jedním z nejdůležitějších částí Písma a stalo se tak nezbytnou součástí denních modliteb. Čtení Bible vybízí daného jedince k etickému způsobu chování. Tomáš Štítný i Mistr Jan Hus povedou své čtenářky (popř. čtenáře) cestou přirozené morálky až k dodržování celibátu. Důrazně usilují o to, aby se dívky vyhýbaly kontaktu a intimnímu sblížení s opačným pohlavím. Podstatou této etické výchovy je integrace do sexuality, ale také do duchovního života. Štítný i Jan Hus upozorňují na jistou skutečnost, že pokud nebudou interní sexuální síly ovládnuty a potlačeny, snadno se mohou obrátit proti samotnému člověku. Zvládnout sexualitu je osobním úkolem každého jedince.

Hus, Štítný, Hugo či Roger Schutz nám nabízí příhodné argumenty, vedoucí k odůvodnění či k popření lidské pudovosti. Pudovost je vnitřní motivací jedince k zachování lidské populace. S autory těchto křesťanských příruček si odpovíme na

¹ Traktát: Jedná se o literární žánr a užívá se ho především k šíření náboženských nebo politických idejí. Traktát se snaží o důsledné projednání zvoleného tématu či nějaké oblasti lidského poznání. Obecně si neklade nároky na velkou originalitu. Pojmu traktát se užívá v teologii pro označení základního pojednání v jednotlivých disciplínách systematické teologie. (<http://cs.wikipedia.org/wiki/Trakt%C3%A1t> [24. 3. 2009]).

otázky, které se týkají svědomí a křesťanského způsobu života. Nalezneme zde odpověď na otázky, jaký byl Husův náhled na ženy, sexualitu a duchovní život? Lišil se Husův názor od pojetí Štítného?

Z dostupných pramenů víme, že Tomáš Štítný byl ženatý a Jan Hus naopak žil duchovním životem. Bude pro jednotlivá díla právě tato skutečnost rozhodující? Odráží se život autora také v jeho díle? Bude Tomáš Štítný, autor traktátu O trojích staviech - panenském, vdovském a manželském, doporučovat dívkám manželství či raději asketický způsob života? A jaký úhel pohledu na danou problematiku zastával duchovní Mistr Jan Hus? Zajisté nalezneme správnou odpověď v dílech obou spisovatelů, proto se nyní pustím do hledání odpovědí na vyřčené otázky. Pokusím se stanovit normy, které byly na ženy kladeny v době raného středověku a svůj rozbor doplním i o požadavky, jež jsou kladeny na dospívající dívky dnes.

Zbývá mi ještě odůvodnit výběr tématu. Domnívám se, že ačkoliv se přes tato díla přelil proud staletí, mají stále svoji významnou hodnotu i v dnešní době. I nyní na nás může blahodárně působit vliv a značná míra přesvědčivosti velkých myslitelů, kteří své čtenáře nabádají ke zdrženlivosti v oblasti intimního života. Zaměřila jsem se na dva podobně smýšlející spisovatele, kteří si příliš neodporovali, doplnili navzájem svá díla o zajímavé myšlenky a poznatky. Abychom pronikli i do současného světa, rozборы děl doplním o díla dalších, křesťansky smýšlejících autorů z dvacátého a jednadvacátého století.

Nyní si přiblížíme dobu raného středověku. V době 14. a 15. století byla církev považována za nejdůležitější organizaci, jež nesla odpovědnost za stav společnosti. Církev nahromadila obrovské majetky a kolem roku 1400 byla největším, ale i nejbohatším feudálem. Podle Husova svědectví více než třetina veškeré zemědělské půdy patřila církvi. Církevní feudálové žili z práce poddaných. Poddaní pracovali na polích církevních statků a odevzdávali ze svých gruntů církevní vrchnosti pravidelné poddanské dávky, vykonávali robotu, platili desátky a jiné mimořádné poplatky (za pohřby, svatby i odpustky). Církev dovedla precizně využívat zbožnosti prostých lidí a vytvořila celou soustavu poplatků. Vedly se především spory o odpustky, které věřící museli odevzdávat, chtěli-li spasit svoji duši. Církev v této době měla nejhonosnější stavby a nejružovější perspektivy se otvíraly před těmi, kdo dosáhli svěcení a stali se

kněžími.² Císař Karel IV., veden touhou po pokatolictění českých zemí, nechal budovat skvostné církevní stavby, kostely a chrámy. Církevní představitelé si začali libovat v přepychu a bohatství, přičemž zapomínali na prostotu apoštolské a prvotní církve, na kterou také odkazoval ve svých dílech a kázáních Mistr Jan Hus. V okázalosti a nádheře kostelů přestali řeholníci i samotní papežové plnit základní funkci církve, pečovat o spasení duší. Karel IV. si navíc volil své politické rádce v řadách prelátů, ti tak získali nejen církevní, ale také politickou moc.

Ovšem za doby vlády Václava IV. se stala církev terčem kritiky, neboť v polovině 14. století došlo k překladu Bible do českého jazyka a lidé se více dověděli o prvotních církvích, o jejich skromnosti a pokoře. Prelátům pak byl vytýkán jejich bezbožný způsob života. Reforma církve se odehrávala velmi pozvolna. V čele kritiků církve stanul Mistr Jan Hus. Počal kázat v Betlémské kapli, slovně soupeřil s ostatními představiteli církve, měl dokonce přízeň krále, o kterou ale postupem času přišel. Nakonec byl roku 1415 upálen na církevním koncilu v Kostnici.³

² Macek, J *Jan Hus*. Praha: Svobodné slovo, 1963.

³ *Kdy, kde, proč a jak se stalo v českých dějinách*. Praha: Reader's Digest Výběr, 2001.

1 JAN HUS – DCERKA - O poznání cesty pravé k spasení

Počátkem 15. století začalo pod rukou velkého duchovního otce Mistra Jan Husa vznikat dílo, které nabízelo lék na případný zmatek hodnot, jež mohl u dívek (oddaných duchovních dcer) nastat. Píše se rok 1412 a Hus, teolog, učitel, velký český myslitel a údajný kacíř, sepisuje velkolepý výchovný traktát, jež vybízí k askezi, pod názvem Dcerka. Nutno dodat, že inspiraci ke svému dílu hledal také u svých předchůdců jako byl Bernard, první opat kláštera v Clairvaux ve 12. století, Jan Vikleř, známý teolog, hlásající návrat k prvotní církvi, Anselm z Canterbury a Tomáš Štítý ze Štítého⁴, jenž napsal traktát O trojích staviech. Shledáváme zde jisté podobnosti, kterými se také budeme nadále zabývat.

Mistr Jan Hus touto knihou podává dívkám návod, jak žít v souladu s Božím slovem. Jedná se o jakousi náboženskou výchovu. Celá problematika je podána jednoduchou formou a psána velmi kvalitním jazykovým stylem pro tehdejší literaturu. Já jsem však pro rozbor daného díla užila přepisu Dcerky v soudobém jazyce od Františka Žilky pro lepší srozumitelnost. Tušil Hus, že tento traktát přežije staletí a bude se i v 21. století překládat a tisknout?

1.1 O vzniku Dcerky

Nyní se dostáváme k podstatě určení Dcerky. Pro koho bylo toto dílo sepsáno? Mělo se předříkávat či pouze číst jako forma kázání? Pokud by sloužilo jakožto literatura, kolik lidí bylo schopno na počátku 15. století číst a porozumět předloženému textu? Kdo byl v té době natolik kompetentním čtenářem (čtenářkou), aby podobné dílko přečetl, a navíc mu i řádně porozuměl? Naskytá se další otázka, zda-li je Dcerka jednorázové dílo, nebo jde o soupis traktátů použitých při kázání v kostelech, který dostal svoji knižní podobu? Podle jednotlivých začátků kapitol se může zdát, že základ této knihy tvoří fragmenty kázání, které mohly být zařazeny do bohoslužeb kostelů, v nichž Jan Hus působil a kde se scházely také dívky, jež „svému“ Mistrovi

⁴ Hus, J. *Dcerka. O poznání cesty pravé k spasení*. Ed. Žilka, Frant. Praha: Kalich, 1995, s. 8.

naslouchaly. Gramotných lidí v té době nebylo mnoho, a proto je téměř jisté, že dílo mělo sloužit hlavně k přednášení.

Na první pohled je zřejmé, že Hus usiloval o napsání tzv. Desatera pro ženy a dívky. Kniha je rozdělena do deseti kapitol. Každá kapitola se zabývá jiným tématem. Hus ve své příručce vysvětluje Boha, ale také podstatu člověka a především vede dívky k panenské čistotě. Kázal jim, že se mají vzdát pozemských rozkoší. Rozkoše je nutno podřídit vůli a rozumu, tedy Bohu samotnému. Je velmi pravděpodobné, že Husův názor o zkrocení lidských rozkoší by se u dnešní společnosti neseťkal s velkým pochopením, ale je potřeba si uvědomit způsob myšlení člověka na přelomu 14. a 15. století. Lidé tehdy Boha považovali za mnohem vyšší autoritu než jakoukoliv světskou osobnost. Hus nabádá ženy, aby se nebály vzdát se svých světských rozkoší ve prospěch Boha, protože teprve poté poznají, co znamená obětovat se pro vyšší, nadpozemské cíle (Boha). Rozuměly prosté dívky tomuto poselství? Jedná se o dílo věnované spíše řádovým sestrám či prostým dívkám? V předmluvě Dcerky Noemi Rejchrtová píše, že Hus sepsal toto dílo na venkově poté, co na něj byla uvalena v Praze klatba. Mimo ruch velkoměsta začal intenzivně pracovat, psal kriticky laděné knihy o tehdejší církvi a nezapomněl ani na své věrné ovečky, duchovní sestry, které zůstaly v hlavním městě. Báł se, aby nezbloudily, a proto jim věnoval jeden ze svých významných traktátů. Z toho vyplývá, že dílo by mělo být věnováno řeholnicím.

Pokud budeme na tento traktát nazírat z filozofického hlediska, můžeme nalézt řadu náboženských i psychologických aspektů. Hus ve svých dílech pracuje s trojicemi. Dalo by se říci, že ve vlastních pracích mezi realitou a jejím protikladem vidí ještě navíc třetí element.

V každé kapitole se autor zabývá jedním tématem, proto si jednotlivé kapitoly názorně pojmenujeme dle jejich obsahu.

1.2 Člověk a Bůh

V první kapitole se autor zabývá vztahem člověka a Boha. Začíná triádou boží: „*Bůh jeden duch jest, tři osoby, totiž Otec, Syn, svatý Duch.*“⁵ Podává čtenářkám (čtenářům) obraz Boha (svaté Trojice).

Další triáda přirovnává člověka k Bohu. Cituji: „*Duše má tři věci v sobě, jimiž na Boha pomní, jeho zná a žádá: první věc paměť, druhá rozum, třetí vůle. Paměť na Boha vzpomíná, rozumem k němu hledí a vůlí se ho drží, neb chápe.*“⁶ Lidská duše se tedy skládá z paměti, rozumu a vůle. Výše uvedený názor můžeme vyjádřit následujícím náčrtem (Příloha I).

Lze říci, že podle tohoto Husova pojetí se Bůh skrývá v nitru každého člověka. Každý jedinec má dané apriori rozlišit dobré od zlého. Pokud lidé budou naslouchat rozumu, automaticky by se měli řídit dle Božích zákonů. A vracíme se opět k Husovi a jeho výroku: „*A ty tři osoby stvořily každé stvoření a zvláště člověka učinily k sobě podobného.*“⁷ Zde se setkáváme s názorem, že Bůh stvořil vše, včetně člověka, který je Bohu podobný. V následujících řádcích Hus nadále pokračuje ve svých úvahách o podobnosti božské trojice s triádou duše člověka, jak si ji vymezil.

V první kapitole nám Mistr Jan Hus představil Boha a vytyčil podstatnou skutečnost, že člověk byl stvořen tak, aby jednal moudře a prostřednictvím své duše se přiblížil k Bohu, jemuž je podobný.

1.3 Svědomí

Druhá kapitola se zabývá svědomím člověka a jeho poznáním. Hus říká, že každý člověk by měl být schopen určité sebereflexe, aby mohl své svědomí poznat a naslouchat mu. Považuje svědomí za určitý znak moudrosti. Oproti jiným bytostem na zemi je člověk schopen hodnotit a zkoumat své chování a z něj také vyvozovat důsledky

⁵ Hus, J. *Dcerka. O poznání cesty pravé k spasení*. Ed. Žilka, Frant. Praha: Kalich, 1995, s.14.

⁶ Hus, J. *Dcerka. O poznání cesty pravé k spasení*. Ed. Žilka, Frant. Praha: Kalich, 1995, s.14.

⁷ Hus, J. *Dcerka. O poznání cesty pravé k spasení*. Ed. Žilka, Frant. Praha: Kalich, 1995, s.15.

svých činů. Svědomí je tedy žalobcem, který pronásleduje každý špatný lidský čin, přičemž Hus už se nezabývá myšlenkou, že u některých jedinců by toto svědomí mohlo být potlačeno například afektivním či vysoce emotivním jednáním. Tuto skutečnost mu ovšem nemůžeme vyčítat vzhledem k nedostatečným znalostem teoretické psychologie v tehdejší době. Husova schopnost užívat přirovnání je naprosto převratná. Každý z prostředků duše, jež vymezil, se stává účastníkem imaginární soudní pře lidské duše ve vztahu k Bohu. Účastníky imaginární soudní pře označil autor takto:

1. SVĚDOMÍ = ŽALOBCE
2. PAMĚŤ = SVĚDEK
3. ROZUM = SOUDCE
4. ROZKOŠ = PROSTŘEDNÍK
5. BÁZEŇ, STRACH = KAT, VYKONAVATEL

Někdy se ovšem svědomí může stát také zdrojem bludů zvláště v případě, že je svědomí přehnané a sebereflexe příliš přísná. Zde se Hus vrací zpět k dualistickým myšlenkám. Soudí, že proti bludu svědomí může stát blud pýchy, který naopak může udělat člověka nesebekritickým. Výše popsané skutečnosti uvádí na několika konkrétních případech ze života středověkého člověka. K negativnímu produktu svědomí přirovnává Hus také smělost. Smělost je pro děvče hříchem, protože vede až k narušení svědomí. Autor tak nabádá dívky, aby upustily od své smělosti a začaly se chovat pokorně k lidem, ale především k Bohu. Tím se vracíme k myšlence existence Boha v každém člověku. Dívky by neměly podléhat stejným svodům světa jako Husem kritizované vyšší stavy (stavy společenské – duchovenstvo a šlechta). Děvčata by se měla držet věcí prostých, blízkých člověku svou přirozeností, které se obecně za hřích považovat nemohou, ačkoliv katolické duchovenstvo je za hřích považuje (např. jíst rukama bylo označeno za hřích, Ježíš ukázal, že to hřích není). Opět se zde projevuje rozpor mezi názory tehdejší církve a Mistra Jana.

Jak si Hus představuje svědomí služebníka božího? „*Svědomí sluhy božího má býti pokorné a smutné, aby pokora zdržela se pýchy, a tesknost od chlípnosti neb marného veselí. To vše pilně má člověk znamenati, aby mohl duchovně vesel býti.*“⁸ Hus v tomto úryvku nabádá člověka k pokoře, která se straní pýchy, nemravností a veselí. Pravdou

⁸ Hus, J. *Dcerka. O poznání cesty pravé k spasení*. Ed. Žilka, Frant. Praha: Kalich, 1995, s.23.

je, že člověk na začátku 15. století mohl mít problém, popustil-li uzdu své lidské pudovosti na úkor Husem kázaného mravního chování, a to nejen s Husovými myšlenkami, nýbrž i s ideologií katolické církve.

Na téma svědomí lze nazírat z několika různých pohledů. Například z hlediska filozofie, teologie, sociologie či psychologie. Jiný náhled zase nabízí katolická církev. Ta na pojem svědomí hledí tak, že Bůh nabádá skrze svědomí člověka, ale nemohl by ho oslovit, pokud by daný jedinec nechtěl znát a neznal Boží zákony. Dle svatého Pavla je svědomí závislé na Bohu a lásce k bližnímu. Svatý Pavel vyjadřuje názor, že člověk své svědomí může vést správně jen tehdy, má-li víru v Boha. Aby svědomí kráčelo správnou cestou, vyžaduje se neustálý kontakt s Bohem. Člověk má žít v souladu se svým svědomím. Katolická církev, v podobě morální teologie, nabízí definici hříchu. Hřích chápe jako provinění proti rozumu, pravdě a správnému svědomí.⁹

Můžeme ovšem vyslovit myšlenku, že svědomí obsahuje především subjektivní pohled dotyčného. Lehce se tedy můžeme dostat do rozporu, zda do svědomí nezasahuje například sobectví či falešná představa jedince. Svědomí může být také ovlivněno výchovou, které se člověku dostalo. Nejznámější je dvojí pojetí svědomí z hlediska morální teologie: přikázané a zakázané skutky.¹⁰ Vše opět vyplývá ze znalosti Písma. Bible předkládá seznam skutků, které má či nemá člověk vykonávat. Není tedy svědomí pouze otázkou paměti, která vlastní uložené informace získané ze svatého Písma?

1.4 Skromnost

Ve třetí kapitole Jan Hus píše o vztahu skromnosti a bídy, ale také o jejich vlivu na lidského jedince. Pokud člověk nemá duchovní hodnoty (víru v Boha), nemůže být šťastný, přestože uspokojí všechny potřeby a touhy světské podstaty, neboť: „*V duši bývá bída, když milosti boží nemá (člověk), a tak když Boha právě nezná.*“¹¹

⁹ Weber, H. *Morální teologie*. Praha: Zvon Vyšehrad 1998, s. 191.

¹⁰ Weber, H. *Morální teologie*. Praha: Zvon Vyšehrad 1998, s. 193.

¹¹ Hus, J. *Dcerka. O poznání cesty pravě k spasení*. Ed. Žilka, Frant. Praha: Kalich, 1995, s. 24

Jan Hus vyjadřuje názor, že pokud je člověk příliš chudý, těžko bude chtít uspokojit prvotně své duchovní potřeby, jestliže nemůže uspokojit své základní potřeby biologické. Ve stejné situaci se nachází také jedinec, který je příliš bohatý, cítí se spokojený a šťastný, a proto nepocítuje potřebu uspokojovat svoji duchovní stránku a snadno pak podléhá hříchu. Pro duchovní spokojenost je tedy nejlepší „nacházet se někde uprostřed“, nebýt v absolutní sociální nouzi, ale ani v materiálním nadbytku. Zde můžeme nalézt paralelu i s moderními filozofy, kteří zastávaly podobné názory ve vztahu filozofického myšlení člověka a uspokojování jeho základních potřeb (např. Kant, Hegel, Schopenhauer). Zajímavý je Husův názor, že pokud nebude člověk duchovně naplněn, tělesně chátrá. Podobně chátrá, dopouští-li se vědomě hříchů a zlých činů. Bez duchovní podpory strádá především psychicky a právě nedostatek duchovních podnětů může vést například i k depresivním stavům. Je zajímavé, do jaké míry zde Mistr Jan Hus propojil náboženské, filozofické a psychologické myšlenky do jednoho komplexního názoru.

Hus v závěru varuje, že hlavním trestem za hřích je smrt. Po smrti člověka duši čeká soud, který bude řešit všechny pozemské hříchy, jichž se každý člověk dopustil.

1.5 Pokušení

V této kapitole se Hus pozastavuje nad vlivy, jimiž člověk ovládá či neovládá své touhy a potřeby. Můžeme zde vypožorovat jistý negativní postoj vůči přirozenosti, která jedince motivuje k tomu, aby se dopouštěl zakázaných skutků. Hus tuto přirozenou motivaci označuje jako pokušení a dále vyčleňuje jeho různé činitele. Člověk je pokoušen, jak Bohem, tak ďáblem a zde se opět dostáváme k původní myšlence, že Bůh i ďábel je v každém z nás, neboť hlavním pokušitelem je sama lidská bytost, jejímž prostřednictvím k ní Bůh či ďábel promlouvá. Hus obhajuje boží pokušení, poněvadž Bůh vždy nabádá správně. Nejhoršího pokušení se jedinci dostává od ďábla, neboť ďábel to s člověkem nikdy nemyslí dobře. Hus dále vysvětluje, že ďábel pokouší skrze věci. Jedná se vždy jen o hmotný svět? Pokouší jedince pouze materiálně? Je zde uveden příklad z Ráje, kdy Eva okusila jablko. Skrze jablko ji naváděl ďábel ke hříchu. Hus vysvětluje, že Bůh stvořil věci, aby byly tím, čím jsou, ale ďábel může proměnit jejich účel a uvádět tak člověka v pokušení.

Kde se v lidské bytosti bere pokušení? Co nebo kdo jedince vede k nekalým myšlenkám? Našeptává je tělo, duše či ďábel? Kdo lidské tělo nabádá ke špatným skutkům? Je to sama lidská bytost? Hus na tyto otázky odpovídá následovně: „*A tu věz, že člověk nemá pokušení se strany těla, kdyby nebylo duše, ale se strany duše, nebo když tělo jest bez duše, tak právě ho ďábel málo pokouší, jako hovado neb kámen.*“¹²

V tomto úryvku nalézáme zajímavý názor, že pokoušeno není tělo, nýbrž duše a tím pokušitelem naopak tělo nemůže být, pakliže není duše součástí těla. Setkáváme se s tvrzením, že zvíře (kráva) nemá duši, proto ji ďábel nepokouší, stejně jako nepokouší nevědomého člověka. Mezi takové lidi Hus řadí děti a blázny, jelikož postrádají rozum. Naskýtá se nám pozoruhodné srovnání dětské duše, která je údajně čistá s duší mentálně postiženého člověka, kterého ďábel také nepokouší. Toto tvrzení se zdá být věrohodné, neboť nemůžeme od malého dítěte požadovat, aby nabylo jisté míry rozumu a přijalo za své skutky zodpovědnost, dokud nedospěje do určitého věku. Postupným dospíváním rozumu nabývá a stává se také cílem pokušení. Lidé, které označujeme jako blázny, nedokáží dostatečně odlišit dobré od zlého. Nazírají na věci svým vlastním úhlem pohledu a ničeho zvláštního nepožadují. Ke spokojenosti jim stačí (pověštinou) uspokojení jejich základních potřeb. Oproti tomu člověk duchovně nevyzrálý požaduje stále větší a větší zisky a majetky, které ho následně pokouší. Hlavním faktorem jsou pro takového jedince materiální hodnoty a snadno pak dotyčný upadne do hříchu, jak už bylo uváděno. Dostáváme se tak k další triádě týkající se pokušení. K lepšímu porozumění nám opět pomůže množina pokušení (Příloha II).

Hus odkazuje na to, že počátek veškerého pokušení spočívá ve smyslech jako je hmat, zrak či sluch. Každý hřích se uskutečňuje na základě vůle, jež se rodí v srdci. Odkazuje na Spasitele, který prohlásil, že: „*Ze srdce, to jest z vůle srdečné, pocházejí myšlení zlá, vraždy, cizoložstva, smilstva, krádeže, křivá svědectví, rouhání a tak i jiné hříchy.*“¹³ Záleží pouze na člověku, oddá-li chtíči a bude hřešit či nikoliv. Velkým proviněním je například smilstvo či cizoložstvo. Pokud člověk nedokáže ovládnout své touhy, chová se pudově jako zvíře. Samotné pudby by se ale neprobouzely, kdyby je k tomu nevedly nemravné myšlenky

Ďábel je symbolem hříchu. Skrze něj se hříšné myšlenky vkrádají do lidských srdcí. Myslet si člověk může cokoliv, ale nesmí se oddat své mysli, pokud špatně radí.

¹² Hus, J. *Dcerka. O poznání cesty pravé k spasení.* Ed. Žilka, Frant. Praha: Kalich, 1995, s. 30.

¹³ Hus, J. *Dcerka. O poznání cesty pravé k spasení.* Ed. Žilka, Frant. Praha: Kalich, 1995, s. 31.

Právě v mysli probíhá souboj ďábla a dobra. Pouze dotyčný jedinec rozhodne, kdo zvítězí, přičemž je zapotřebí mít na mysli to, že ďábel tak intenzivně usiluje o dosažení vytyčeného cíle, jelikož chce, aby byl člověk zatracen jako on. Hus poté odkazuje na známé pokoušení Ježíše, kdy ho Ďábel trýznil trojím způsobem: hladem, pýchou a lakomstvím. Ježíš, jak známo, ve své těžké zkoušce obstál. Ďábel nejraději nemravně nabádá představenstvo církve a následovníky Kristovy, avšak nevynechá ani obyčejný lid. Hus soudí, že je proto dobré, vyvaruje-li se věřící samoty, neboť z ní plyne jen tesklivost a zlé myšlenky. Dalším způsobem, jak oponovat zlu, je zachovat si víru a znát Písmo. A třetí Husovou radou jsou modlitby.

Až se k jedinci dostaví pokušení ve jménu ďábla, může mu oponovat Písmem svatým. Ten, kdo se upřímně kaje a zpovídá se ze svých hříchů, nebude zatracen jako on. Před Bohem vždy musí být přiznány veškeré prohřešky a poklesky a především je nutné činit pokání. Tímto způsobem jedinec může uniknout uvržení do pekelných sfér.

Jaká poučka nám z této kapitoly plyne? Výsledné poučení pro dívky je zde patrné, neměly by podléhat svodům ďábelským. Ty prezentují například nemravné návrhy mužů. Dále by neměly podléhat přirozeným potřebám svého těla. Zajisté je velmi důležité vhodně užívat rozum a vůli. Dívky by se měly vyvarovat nástrahám všedního života. Mistr Jan doslova píše: „..., a však nikdy konečně nemá pokušení, jedině když v rozumu, ve vůli neb v žádosti duše bude pokoušen.“¹⁴

1.6 Největší nepřátelé člověka

Jací jsou největší nepřátelé každého člověka? Hus přináší odpověď: tělo, svět, ďábel. Nalzáme tedy další třídu. Nyní si rozebereme tři hlavní prvky této kapitoly:

TĚLO: Nejprve se budeme zabývat tělem, jakožto prvním úhlavním nepřítelem. Duše je uvězněna v těle a podle Mistra Jana je špatné, že tělo nejenže svádí duši ke hříchu, ale stává se i její fyzickou přítěží. Tělo je velmi nevděčným společníkem, jelikož ho člověk žíví a nakonec se mu „odvděčí“ svodem ke hříchu. Navíc tělo rádo

¹⁴ Hus, J. *Dcerka. O poznání cesty pravé k spasení*. Ed. Žilka, Frant. Praha: Kalich, 1995, s. 30.

naslouchá ďáblovým svodům a čím více roste, tím více se staví do opozice nebohé duši, která musí být dostatečně silná a Bohu oddaná, aby dokázala čelit takovému nátlaku.

Hus se dále pouhým náznakem dotkl církví zavrhaného tématu sebevraždy. Poukázal na to, že člověk svého nepřítele (tělo) nemůže zabít, neboť by se jednalo o hřích. Navíc jej musí krmit a dodávat mu energii, přičemž se proti takové síle duši těžko bojuje. Může jedinec obstát? Pozitivní výsledek se může dostavit jedině tehdy, hledá-li dotyčná osoba svého spojence ve víře (v Bohu).

K čemu člověku slouží tělo? Z textu vyplývá, že skrze tělo probíhá souboj Boha s ďáblem. Ďábel tělo pokouší k nepravostem a Bůh si na lidské odvaze vzdorovat pokušení a zlu zpětně ověřuje sílu lidské víry (úroveň duševní vůle).

Jiný pohled na tělo nám nabízí současná křesťanská literatura, ve které se píše: *„Křesťané právě pro svoji víru mají k lidskému tělu velkou úctu. Tělo nám dal Bůh, „vytvořil“ je jako „prach ze země“ a „vdechl mu dech života“ (Gn 2, 7). Ve svém synu přijal Bůh naše lidské tělo, narodil se z ženy, trpěl muka a rány a po vzkříšení se ukazoval s živým tělem.“*¹⁵

Nadále je zde odkazováno především na posvátnost těla. *„Ve svém těle přijímáme svátosti, máme společenství s tělem Kristovým i s našimi bratry a sestrami, jsme ve spojení s celým světem. Tělo je posvátné jako osoba: pochází od Boha a jde k Bohu. Mít v úctě tělo znamená mít v úctě osobu člověka.“*¹⁶ Tělo tedy nelze od člověka oddělit, neboť k němu patří již svojí podstatou. Tento názor reprezentuje pozitivní náhled na lidské tělo, ke kterému má mít jeho vlastník úctu. Hus měl pravdu v tom, že tělesná stránka člověka pokouší ke hříchu, tělo je ovšem nabádáno k prohřeškům skrze myšlenky. Autor zdůrazňuje, že jedinec své tělo může očistit také pomocí hostie.

SVĚT: Co se svodů světa týče, člověk je omezen hranicemi světa, v němž existuje a dále je omezen svými pěti smysly. Můžeme zde dokonce vypozerovat myšlenku, že svět sám o sobě je klecí duše prostřednictvím smyslů. Jedince svět šálí pomocí pěti bran, neboli pěti smyslů. Smysly člověk využívá ke zraku, sluchu, okusení, povonění a dotknutí. Všechny smysly se navzájem propojují a snadno se pak může hřích dokonat, protože: *„..., dotýkání k smilství popouzí, a nebude-li brzy odvrženo,*

¹⁵ Dar víry. Výklad katolického učení pro dospělé. Praha: 1994, s. 72.

¹⁶ Dar víry. Výklad katolického učení pro dospělé. Praha: Zvon, 1994, s. 72.

ihned pálí tělo a pudí mysl, aby přijala libost, a vůle aby k libosti přistoupila, a tak aby se hřích dokonal.“¹⁷

ĐÁBEL: Jedná se o sílu, která se pohybuje světem, nedá se smysly zaznamenat a pokouší lidi k nepravostem. Můžeme říci, že tato síla využívá nedokonalosti člověka, jenž je omezen svými smysly. Pokud by jedinec nebyl svými smysly omezen, mohl by této síle vzdorovat mnohem efektivněji. Člověku je třeba pokušení od Boha, který prostřednictvím víry nenechá uvrhnout člověka (i s jeho nedokonalostmi) do zatracení. Đábel se chce zmocnit lidského jedince prostřednictvím těla, protože tělo je největším oponentem duše a často je to tělo, kdo nechce duši poslouchat.

Đábel je jako neviditelná, temná moc, jež střílí na člověka ohnivými šípy. Šípy dotyčného zasáhnou v podobě závisti, pýchy a smilstva. Jak se může dotyčná osoba proti těmto zbraním bránit? Jedině již zmiňovanou vírou. Hus uvádí, že k účinné obraně je třeba věřit v Trojici a také v Krista, pravého Boha a člověka. Všude nás šípy mohou dostihnout a zasáhnout, proto si musíme ušít obranný plášť z víry a volat k Bohu: „*Vysvobod' mě od nepřátel mých, Bože můj, i od těch, již mě nenáviděli: neb se zmocnili proti mně!*“¹⁸

1.7 Pokání

Čeho má člověk litovat? Jak se má správně kát? Před kým má činit pokání? Může si jedinec zachránit duši před pekelným žářem? Pokud budeme rozebírat Husův pohled na možnost záchrany duše, zjistíme, že důležitou složkou lidského chování je možnost určitým úkonem zachránit duši, která se nějakým způsobem dopustila hříchu třeba prostřednictvím těla, ve kterém sídlí. Aby zachránil jedinec svou duši, musí se upřímně kát ze svých hříchů, jichž se dopustil. Hus nabízí určitou možnost řešení tím, že se člověk podrobí sebereflexi.¹⁹ Pokud se člověk na sebe umí podívat kritickým pohledem druhého jedince a je schopen si uvědomit chyby, jichž se dopustil, potom je pro něj podstatně jednodušší činit pokání za vykonané skutky.

¹⁷ Hus, J. *Dcerka. O poznání cesty pravě k spasení*. Praha: Kalich, 1995, s. 43.

¹⁸ Hus, J. *Dcerka. O poznání cesty pravě k spasení*. Praha: Kalich, 1995, s. 45

¹⁹ Metodu sebereflexe dnes využívají i někteří psychologové a psychoanalytici.

Podle Husa je nutno kát se za pomoci Boha, na něhož má dotyčný myslet a otevřít se mu, neboť on s ním smýšlí dobře. Hříšník se musí kát od srdce, aby to bylo něco platné. Pokud upřímně neprosí o odpuštění, neotvírá Bohu své srdce, dopouští se hříchu. Hus upozorňuje čtenáře na to, že kdo špatně činí, kaje se a nadále hřeší, zaslouží potrestání ve formě zmaření všech pokání, a v hříchu také zemře. Člověk má litovat svých zlých skutků a odprosit Boha. Dále je jeho povinností dodržovat Boží přikázání a více se takových hříšných činů nedopouštět. Dívky mají prosit Pána, aby jim nedovolil upadnout ve hřích a aby je vyvaroval od všeho zlého, co by je v životě mohlo potkat. Každý den je Hus nabádá ke zhodnocení jejich bytí a znova je upozorňuje, že se mají co nejvíce podobat Kristovi. Dívka má krotit a ovládat svoji mysl, aby nehřešila a vyvarovala se neblahých žádostí. Každý den se má postavit před sebe samu a vidět hříchy, jichž se případně dopustila a želeť jich až do samého vyčerpání. Pak může pozřít tělo Pána Ježíše ve formě chleba.

Každý, kdo se upřímně kaje, může vejít až do Království nebeského. Bůh je milostivý a odpouští i největším zločincům, pokud jejich žal nad špatnými skutky je skutečný. Hus uvádí mnoho biblických postav, které svým hříšným životem a následným upřímným pokáním získaly přízeň Boha. Při této příležitosti se setkáváme s Magdalénou, sv. Petrem či Pilátem, jimž byly nakonec jejich hříchy smazány.

1.8 Duše

Jak Hus popisuje lidskou podobu duše? Duše je pojímána jako chrám Boží, proto musí zůstat neposkvrněná. Člověk o ni má pečovat, pěstít jí a vést jí cestou dobra. Autor odkazuje na slova sv. Pavla, ze kterých vyplývá, že: „*Chrást Boží jste vy a duch Boží přebývá ve vás, a poskvrní-li kdo chrám Boží, rozptýlí ho Bůh, neb chrám Boží svatý jest, jenž jste vy.*“²⁰

Co všechno obsahuje lidská duše? V duši je místo k modlení a v modlitbě se obětuje oběť Bohu. Tou nejvzácnější obětí je pokorná mysl a zkroušený duch. Třetím místem v duši je oltář, na kterém se Kristus obětuje. Za oltář považujeme víru a lásku k Bohu. Tato láska je jako oheň, nikdy nesmí vyhasnout. Dále duše obsahuje chrám

²⁰ Hus, J. *Dcerka. O poznání cesty pravé k spasení*. Praha: Kalich, 1995, s. 52.

Boží. Je zde uloženo podobenství svaté Trojice a Kristovo umučení. Zde Bůh pobývá více než v kterékoli kapli.

Hus dále připomíná, že se Bůh pro člověka rád obětoval. Chtěl být zabit nejukrutnější smrtí, aby nebylo lidstvo zatraceno. On vyšlapal cestu a po ní ho následovali další mučedníci a křesťané. Bůh vede lid cestou pravdy. Je to cesta správná a na jejím konci čeká lidstvo život, který nekončí. Hus každé dívce radí, aby poznala svoji duši a nebála se utrpení. Nemá se čeho obávat, když bude s Kristem, jelikož ten ji tolik miluje, že pro ni potil krev a v důsledku pro ni také zemřel. Proto chtěl být Bůh člověkem, aby spasil naše duše. On zemřel, aby člověk mohl být nesmrtelný (po duševní stránce) a mohl tak žít věčně.

1.9 Osud

Na několika řádcích Hus vylíčil ukrutný soud, který čeká každého člověka po jeho smrti. Všichni svatí se zúčastní soudu. Všechny hříchy budou muset být vyzrazeny. Do věčného ohně budou zatraceni ti, kteří se nekáli ze svých zlých skutků. Hus zde popisuje peklo pro zatracené, kteří se bezostyšně odevzdávali svodům světa, hřešili a smilnili. *„Bude proti hříšnému hrozný soud, neb hříšník všude bude obklíčen, nad ním bude soudce hrozný, zlým hněvivý, pod ním peklo otevřené, na pravici všichni hříchové žalují, na levici d'áblové do pekla táhnouce, vnitř svědomí hrozné kousavé.“*²¹

Autor tvrdí, že zlým lidem bude jejich duše pálena věčným ohněm, že bude trpěti bez oddechu a bez naděje na vysvobození. Vyjadřuje částečné politování nad hříšníky, kteří pro pár okamžiků ztratili věčnou radost, a proto je nakonec zahlty d'ábelská temnota a hrůznost. Citují: *„Ó, běda, přeběda, kdo ztratí radost věčnou pro chlipnost velmi krátkou a upadne u věčnou muku!“*²²

Církev předkládá tři možnosti, které po smrti zaručeně nastanou. Po smrti těla čeká duši soud. Po Božím soudu duše vejde do nebe, očištění nebo do pekla. Jak vypadá peklo? Je potvrzena existence pekla? Jaký názor na toto téma nabízí současná literatura? Soudobá literatura zastává ten názor, že peklo existuje. Citují: *„Peklo existuje, protože*

²¹ Hus, J. *Dcerka. O poznání cesty pravé k spasení*. Praha: Kalich, 1995, s. 56.

²² Hus, J. *Dcerka. O poznání cesty pravé k spasení*. Praha: Kalich, 1995, s. 56.

*člověk má možnost nechat se „zajmout“ svou pýchou. Peklo je následkem odmítnutí Boží milosti nebo smilování.“*²³ Peklu tedy propadne ten, kdo vědomě a svobodně odmítne jakýkoli dobrý vztah k Bohu a k druhým lidem. Bible pojímá peklo jako trest za to, že se jedinec dobrovolně zřekl Boha. Jestliže se člověk staví Bohu na odpor, Bůh ho za tento odpor odsoudí.

1.10 Království nebeské

Hus soudí, že pokud se pozvedneme nad nepodstatné myšlenky a marné žádosti, okusíme radost slovy nepopsatelnou a neobsáhnutelnou. Bůh nás zve do svého Království nebeského a nabízí život věčný. Dá se říci, že Kristus představuje hlavu církve a jeho následovníci reprezentují ostatní údy. Lidé si mají navzájem činit jen dobro, protože Kristus řekl: *„Což jste jednomu z nejmenších mých učinili, mně jste učinili. A tak až do soudného dne budou údové Kristovi trpěti a v hrobích shnilí želeť.“*²⁴ Autor vychází z Bible, soudí, že každý z lidí je jako tělo v Kristu a jeden druhému má sloužit jako jednotlivé údy. Člověk má milovat Boha a mít úctu k ostatním lidem. Je důležité ošklivit si zlo a pomáhat trpícím, abychom se podobali Kristu. Zde nalézáme jasné vybízení k lásce k bližnímu.

1.11 Boha nad jiné miluj

Hus v poslední kapitole radí dívkám, aby milovaly Boha nejvíce, jak dovedou, jelikož kdo Boha miluje, miluje nejvyšší možné dobro. Nejlépe mu svoji lásku dokáží tím, že plní jeho přikázání, neboť Kristus řekl: *„Zachováte-li přikázání má, ostanete v milování mém, jakož i já přikázání Otce svého zachoval jsem a přebývám v jeho milosti.“*²⁵ Z tohoto úryvku vyplývá, že Bůh nejvíce miluje a následně odmění oddané. Člověk, který je vroucně oddaný, by položil i život za dodržení Božího přikázání. Tím dokáže, že více miluje Boha, než-li své tělo, své bludné myšlenky a úmysly. Bůh lidem

²³ *Dar víry. Výklad katolického učení pro dospělé.* Praha: Zvon, 1994, s. 74.

²⁴ Hus, J. *Dcerka. O poznání cesty pravě k spasení.* Praha: Kalich, 1995, s. 60.

²⁵ Hus, J. *Dcerka. O poznání cesty pravě k spasení.* Praha: Kalich, 1995, s. 65.

dal tělo i duši, navíc rozum i věčný život, člověk má tudíž povinnost Boha milovat nejvíce. Bůh lidstvu nabízí především věčné uspokojení a radost. Je zde také poukázáno na nejvyšší Kristovu obět. Výňatek: „ ..., *pro tebe podstoupil smrt, abys ty vzal život věčný. A sám Kristus dí: Já jsem život!*“²⁶ Člověk má milovat Boha, poněvadž je to nejlepší Otec, Stvořitel i Přítel a věčný choť. S pomocí Boha pozná člověk své svědomí, bídu, pokušení, nepřátele, duši, Boží soud i život věčný.

V závěru celého traktátu autor vyjadřuje přání, aby dívky předloženému textu porozuměly a dodržovaly pravidla, která jim sepsal.

Hus, skrze svůj traktát, apeluje na čtenářky, aby pochopily Boha a jen Jeho milovaly a uctívaly. Dívky mají Bohu obětovat své touhy i rozkoše a podřít mu celý svůj život. Důležité je, aby znaly svaté Písmo a dle něj se řídily. Ukládá jim za povinnost naslouchat svému svědomí. Autor upozorňuje na nástrahy života a hlavní nepřátele každého člověka. Nabízí návod, jak odolat pokušení a správně činit pokání za špatné skutky, kterých se dívky během života dopustily. Říká, jaká odměna či trest je za jejich činy může potkat. Je zřejmé, že pokud se budou dívky řídit Husovými radami, Království nebeské je nemine. Pokud budou žít nezřízeným životem, čeká je po Božím soudu věčný život v pekle. Tato křesťanská příručka posloužila jako návod pro lepší život. Zajisté pomáhala dívkám překonávat těžkosti a odolávat pokušení.

1.12 Mistr Jan Hus a jeho odkaz

Hus, teolog, kazatel a literát, vedl úporný boj proti feudálním a proticírkevním představitelům. Zanechal nám svůj stále živý odkaz, pro který bojovali také jeho přívrženci. Po staletí se dochovaly jeho slova a myšlenky. Těch bychom si měli vážit, neboť stále mají cenu zlata. Dosud zanechávají stopu v každém jedinci a v každé dobré duši.

Hus poskytoval lidem duchovní stravu, která nás může až do dnešních časů živit. Získal si náklonnost všech vrstev, žijících v době středověké i v době nynější. Jeho boj

²⁶ Hus, J. *Dcerka. O poznání cesty pravé k spasení*. Praha: Kalich, 1995, s. 67.

za pravdu a víru dojíímá především ty, kteří se seznámili s jeho odkazem. Dodnes se vedou diskuse, zda-li měl odvolat to, co celý život kázal či nikoliv. Ačkoliv to není předmětem této bakalářské práce, chtěla bych se k těmto polemikám také vyjádřit. Domnívám se, že Jan Hus, přestože měl ohromný strach o své přátele, kteří za ním stáli, bál se o jejich osud a možná také věděl, co bude po jeho smrti následovat, nemohl svá slova, myšlenky a velké refořmátorské kroky odvolat. To by udělal jen člověk se slabým charakterem, a to Mistr Jan Hus nebyl. Boj za Boha (a víru v něj) se pro něj stal životním posláním i osudem.

Jan Hus ovlivnil také politické dění, neboť po jeho upálení vypukly mnohaleté husitské boje. V polovině minulého století vykládal marxistické pojetí Husova působení například Miloš V. Kratochvíl ve svém díle Jan Hus nebo Zdeněk Nejedlý v knize Mistr Jan Hus a jeho pravda. To mimo jiné dokazuje to, že odkaz Mistra Jana Husa je stále silný. Neustálý vliv této významné české osoby můžeme v současnosti spatřovat i v tom, že se o Husovi učí děti již na základní škole.

2 TOMÁŠ ŠTÍTNÝ - O TROJIECH STAVIECH

Tomáš Štítný ze Štítného byl český šlechtic, spisovatel, kazatel a církevní reformátor. Narodil se ve čtrnáctém století kolem roku 1333 a zemřel počátkem patnáctého století v Praze. Zanechal nám mnoho literárních odkazů. Mezi nimi také sborník, který nese název Knížky šestery o obecných věcech křesťanských. Tento sborník sepsal přibližně kolem roku 1376. Jedná se o dílo obsahující pojednání o věcech týkajících se běžného života, ale i křesťanské praxe. Je tvořeno předmluvami, šesti traktáty a doslovem.²⁷

Traktát O trojích stáviech Tomáš Štítný napsal, aby poukázal na nutnost zachování čistoty a věrnosti v každém ze tří uváděných stavů, tj. ve stavu manželském, panenském a vdovském. Čistotu musí dodržovat každý, kdo chce být v souladu s Bohem. Je potřeba zachovávat čistotu duševní i tělesnou, jelikož i Bůh byl neposkvrněný, a proto nesnese ve svém nebeském domě žádnou hanebnost. Člověk se má pokusit být jako Bůh, být mu podoben.

Štítný uvádí, že Bůh sestavil trojí řád. Opět se tu setkáváme s triádou vztahů a věcí jako u Husa. Stavů dělí na stav panenský, vdovský a manželský. Zmíněným stavům přikládá rozmanitou důležitost. Za nejdůstojnější považuje stav panenské čistoty. Kdo je ve stavu panenské čistoty (chlapec nebo dívka) má si tohoto stavu vážit a zachovat si ho. Může se ho vzdát jen ve prospěch manželství, je však lépe, obětuje-li ho Bohu. Zle by se mohlo vést tomu, kdo by o posvátný panenský stav přišel mimo stav manželský. Štítný upozorňuje, že dotyčná osoba by pak měla povinnost celý život svůj špatný a nečistý skutek oplakávat, činit pokání a prosit Boha o odpuštění.

Vdovský stav autor chápe jako méně důstojný hned z několika důvodů, o kterých se budu zmiňovat později. Za nejméně reprezentativní lze určit stav manželský. Štítný v něm vidí především smilstvo, kterého se manželé často dopouštějí, místo aby vzhlíželi k Bohu.

²⁷

(http://cs.wikipedia.org/wiki/Tom%C3%A1%C5%A1_%C5%A0t%C3%ADn%C3%BD_ze_%C5%A0t%C3%ADn%C3%A9ho [23. 4. 2009])

2.1 O pannách tělesných

Autor hovoří o tom, že každý se narodil jako panna nebo panic. Apeluje tedy na to, aby si dívka či chlapec své panenství zachovali. Chtějí-li se ho vzdát, měli by uzavřít manželství. Stav manželský je svazek posvátný. I v Desateru božích přikázání se dbá na to, aby tento vztah nebyl narušen. Uvedme příklad: *nepožádáš manželky bližního svého*. Vzhledem k tomu, že bližní je kdokoliv, cizoložství je zakázáno. Žena má svého muže milovat a ctít stejně jako muž ženu. Myšlenky zla jako jsou touhy či marnivost, musí být v manželské svazku potlačeny a v idylickém soužití by se neměly vyskytovat. Téma manželství ještě podrobně rozebereme v dalších kapitolách. Nyní pohlédneme na rozdělení panen dle teorie Štítného.

Štítný rozděluje panny na dvě skupiny:

- 1) Ženy, které si své panenství chtějí navždy uchovat pro Boha, svého chotě. Zastávají názor, že neposkvrněnost těla i duše představuje největší oběť Bohu, kterou dívka může dát.
- 2) Ženy, které své panenství odevzdají muži
 - a) manželovi
 - b) svůdci

Druhou skupinu žen tedy Štítný dělí ještě do podskupin. Rozděluje je na ty, které chtějí svůj panenský stav proměnit ve stav manželský nebo v mimomanželské smilstvo. Před vstupem do manželství je zapotřebí se vyzpovídat. Ženy, které uzavřou svazek manželský, nebudou tolik odměněny jako panny, které své panenství věnují Kristu. Štítný poukazuje na svaté Písmo, ve kterém se píše, že ne všichni si mohou panenství ponechat, pouze ti, kterým je to dáno od Boha.

Druhý podtyp žen Štítný výrazně odsuzuje. Řadí sem dívky, které si váží více pozemských, než-li nebeských radostí. Žena, jež se nevyhýbá tělesným požitkům a záměrně si nechrání svoji čistotu, zaslouží od Boha potrestání. Štítný se odvolává na

Jakubova slova: „*Kdož chce býti priateľ tohoto sveta, ten bude nepriateľ Božie.*“²⁸ Z toho vyplývá, že žena by neměla smilnit. Jejím úkolem je zachovat si čistotu pro věčného chotě, Krista. Jen Kristovi se má plně a oddaně odevzdávat tělem i duší. Autor na závěr vyjadřuje názor, že lepší je pěstovat krásu duše, než-li těla.

2.2 O pannách, kteréž chtějí za muž jíti

V této kapitole Štítný pojednává o ženách, které se chtějí vdát. Upozorňuje na nástrahy v manželství. Usuzuje, že muž i žena se mají v manželství vyvarovat například častého smilstva či hanebného cizoložství. Citují: „*..., a radím jim to, ač jim jest míla pravda Božie, aby se čistě jinoch své choti choval od všelikého smilstva tak dobře jako ona jemu.*“²⁹ Manželství je pokládáno za svátost a snoubenci na to mají pamatovat po celý život. Štítný poukazuje také na to, že pokud se chtěl chlapec oženit proto, aby mohl smilnit, většinou dostane od Boha zlou, hloupou a neposlušnou ženu, která má mnoho špatných zlovyků. Je to odplata za to, jak nekale smýšlel. „*Ktož má zlú ženu, srozomėtiť jest tomu, že ten odplatu svého prohřešenie nese.*“³⁰ Stejnou míru neštěstí uvrhne Bůh i na ženu, která se chtěla vdát pro smilstvo či hmotné zajištění. Tu Pán obdaruje mužem, jenž holduje hříchu jako je například smilství, cizoložství a hráčství.

Autor svá tvrzení podkládá řadou lidových moudrostí: „*Dům a zbožie pochází od otcév, ale žena múdrá zvláště od Boha.*“³¹

Jaký je návod na kvalitní a šťastné manželství? Lidé by si měli hledat své protějšky dle jednání, chování, moudrosti, počestnosti a dalších lidských vlastností. Stejně tak si mají lidé dávat pozor, aby neuzavírali manželské svazky s pokrevně příbuznými. Štítný dělá rozbory jednotlivých pokolení a poskytuje čtenářům rady, jak si správně vybrat svého vyvoleného či vyvolenou. Odkazuje na Boha, který zapověděl

²⁸ Štítný, T. *O trojích stáviech - panenském, vdovském a manželském*. In Knížky o hře šachové a jiné. Ed. Šimek, Frant. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956, s. 51.

²⁹ Štítný, T. *O trojích stáviech - panenském, vdovském a manželském*. In Knížky o hře šachové a jiné. Ed. Šimek, Frant. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956, s. 52.

³⁰ Štítný, T. *O trojích stáviech - panenském, vdovském a manželském*. In Knížky o hře šachové a jiné. Ed. Šimek, Frant. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956, s. 53.

³¹ Štítný, T. *O trojích stáviech - panenském, vdovském a manželském*. In Knížky o hře šachové a jiné. Ed. Šimek, Frant. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956, s. 53.

Kainův rod, přesto si chlapci ženy z tohoto rodu brali. Bůh je pak všechny ztrestal Potopou světa. Jindy se při pokrevním svazku mohou vyskytnout určité nemoci, tělesné či duševní poruchy.

Manželé si mají být navzájem rovni. Mladý muž si má hledat mladou ženu, starý muž starší ženu, neboť případná rozdílnost věku by mohla být problémem manželství a narušením vztahu. Když by si žena vzala výrazně staršího muže, mohou ji myšlenky nabádat ke smilstvu s mladším mužem. Pokud by se mladý muž oženil se starší ženou, mohl by začít toužit po mladší ženě. Jestliže si jednotlivci nebudou hledat sobě rovného, mohou se opět vyskytnout neshody v podobě cizoložství. Ty často zavedou slabého jedince k nesprávným rozhodnutím. Jednou z nejhorších variant je vražda či sebevražda. Sebevraždu, ať už z jakýkoliv důvodů, odmítá církev i dnes. Uvádí, že existuje v každé situaci, i v té nejvyšší tísní, důvod k naději. Uvádí, že leckdy plyne neúcta k životu z lidské rivality, z obav či z hněvu. Proto Ježíš od lidí vyžaduje, aby své srdce oprostili od zloby a závisti.³²

V závěru této kapitoly autor naposledy připomíná, že je třeba pamatovat na posvátnost manželského svazku. Je nutné zachovávat jeho řády a povinnosti z něj plynoucí.

2.3 Kolik prací v manželském stavu jest

Štítný se v této kapitole zabývá převážně manželstvím. Nabádá k tomu, aby manželé příliš netíhli k tělesnému pokušení, aby i na Boha vzpomenuli a neoddávali se často milostným choutkám. Uvádí, že se rozum rád poddá myšlenkám na intimitu, přičemž se tomuto hanebnému pomatení mysli nemá přikládat přílišná důraznost.

Štítný zde zachycuje slova svatých mužů. Odkazuje na sv. Pavla, jenž si přál, aby byl každý jako on, tj. panice/panna. Svatý Augustin se ho proto táže: „*Ó Pavle, chtěl by, aby svět zhynul?*“³³ Pavel mu odpověděl toto: „*A snad by již doplnil se ten počet, by*

³² *Dar víry. Výklad katolického učení pro dospělé.* Praha: Zvon, 1994, s. 179.

³³ Štítný, T. *O trojích stavích - panenském, vdovském a manželském.* In *Knížky o hře šachové a jiné.* Ed. Šimek, Frant. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956, s. 58.

všichni lidé byli spaseni, kteříž jsou v ta dobu po všem světě byli.“³⁴ Z předložené citace můžeme vidět jasný Pavlův úmysl, totiž to, že chtěl, aby všichni byli nakonec spaseni.

V této kapitole také nacházíme odkaz na Boha, který řekl *Rostíte a množte se, aneb plodte se!* Panenství Bůh nikomu nepřikazoval, nýbrž doporučoval. Za hřích je v manželství pokládána především rozdvojenost srdce. Štítný tuto skutečnost odůvodnil tím, že když jsou muž či žena v manželství, jsou jejich duše jakoby rozděleny na dvě části. Jedna část tíhne k Bohu a druhá k povinnostem manželským. Jedná se o obrazné rozdvojení srdce. Dokumentují: „*Jest rozdvojen srdcem (muž), neb s jedné strany rád by hledal Boha, a s druhé strany potýká jej rozličná práce tohoto světa, kterou musí nésti pro ženu a pro děti, jakož přísluší k tomu stavu.*“³⁵ Se stejným problémem se potýká i vdaná žena. Panenský stav tedy Štítný pokládá za důstojnější v tom, že člověk může své srdce zcela odevzdat Bohu. Upozorňuje na častý prohřešek manželů, jelikož ti jsou jakoby rozdvojeni srdcem a ochuzují tak Boha o jejich přízeň, které jsou vůči němu povinni.

Další varování, jež z textu plynou, zachycují rovněž slova sv. Pavla: „*Panna, puojme-li muže, neshřeší, avšakť práci a lepot tělesnú bude mieti.*“³⁶ Každá dívka by měla přemýšlet o tom, v jakém stavu chce žít. Zhodnotit klady a zápory svého rozhodnutí a dle toho se zachovat. Je-li jí bližší Bůh, nechť ho pojme celým srdcem. Je-li jí bližší muž, ať se připraví na manželské radovánky, ale také na povinnosti a práci. S prací přicházejí ruku v ruce potíže, které zase mohou narušit svazek. Pokud je na ženu uloženo těžké břímě v podobě velkého hospodářství, kde si od náročné práce odpočine? Co když jí kvůli tělesné námaze muž omrzí? Co s tím, když si manželé nevyhovují, protože mají odlišné zvyklosti či povahy? Jaké je neštěstí ženy, hledí-li stále k Bohu a muž mezitím páchá cizoložství?

I nadále se Štítný opírá o slova sv. Pavla, jenž se zmiňuje také o těhotenství, které s sebou nese mnoho bolesti, strasti a trápení, tudíž ho Štítný zařazuje spíše jako další negativní skutečnost v manželství. Dále je podáván výčet toho, co všechno žena musí vytrpět při porodu i v šestinedělí. Autor do svého výkladu neopomenul zahrnout péči o dítě. Tu představuje například neustálé obstarávání ratolestí, kojení, utěšování a

³⁴ Štítný, T. *O trojích stáviech - panenském, vdovském a manželském*. In Knížky o hře šachové a jiné. Ed. Šimek, Frant. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956, s. 58.

³⁵ Štítný, T. *O trojích stáviech - panenském, vdovském a manželském*. In Knížky o hře šachové a jiné. Ed. Šimek, Frant. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956, s. 59.

³⁶ Štítný, T. *O trojích stáviech - panenském, vdovském a manželském*. In Knížky o hře šachové a jiné. Ed. Šimek, Frant. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956, s. 59.

kolébání. Varuje, že matka často celou noc probdí u kolébky a hlídá plačící děcko. Dalším problémem mohou být i různá onemocnění dětí či jednoho z rodičů. A pak, když dítě vyrostou, rodička nikdy neví, jak se jí její potomci odvděčí. Získá si jejich lásku či lhostejnost? A proto by si jinoch či dívka měli své kroky řádně promyslet. Štítný se domnívá, že by se jim lépe vstávalo na ranní mši, než-li snášet manželské strasti. V manželství je třeba mít stále víru v Boha a neodvracet se od něj, jelikož Bůh řídí lidské životy a tím také manželství. Autor uvádí, že bez pomoci boží nelze být spokojený v žádném z uvedených stavů.

V závěru kapitoly Tomáš Štítný opět připomíná, že panenský stav poskytuje především čistotu a jednoduchost života v tom, že dívka či chlapec stále jen hledají Boha, modlí se k němu a nemají tudíž tzv. rozdvojené srdce ani mysl. Proto radí dívkám, aby se řádně zamyslely, co v životě chtějí. Měly by vzít v potaz především práci, která se v manželském stavu vyžaduje. Zároveň se mají zamyslet nad ctností a čistotou stavu panenského. Nemohou-li se rozhodnout, v jakém stavu chtějí žít, ať zůstanou ve stavu panenském. Stejnou radu dává i jinochům.

Ačkoliv autor ve svém traktátu uvádí, že nechce manželský stav nikterak hanit, hledá na něm především negativa jen, aby čtenářky, ale také čtenáře od tohoto stavu odradil. Dívkám, které by se chtěly vdávat, autor metaforicky sundává růžové brýle, za účelem odrazení od jejich myšlenek. Dokumentuje, že manželství provází smilstvo, aby na to dívky pamatovaly a raději zůstaly pannami, než-li se takto hříšně provinily. Jeho názor se rozchází se současným pojetím křesťanského manželství. Jelikož soudobí církevní představitelé vidí ženu a muže (ve většině případů) jako předurčené bytosti k manželství a k plození dětí.³⁷

2.4 O stavu panenském

Stav panenský je nejdůstojnější v tom, že dívka odolá libosti a marnivé žádosti svého těla ve jménu Boha. Ubrání se svodům světa a nepovolí muži, aby ji o tento

³⁷ *Dar víry. Výklad katolického učení pro dospělé.* Praha: Zvon, 1994.

posvátný stav připravil. Panenský stav je dle sv. Pavla zajímavý právě v tom, že ačkoliv dívky mají tělesnou schránku (tělo), mysl smýšlí tzv. netělesně. V těle se tedy nachází i něco nebeského (Bůh).

Shledáváme zde odkaz na to, co prohlásil Ježíš o tom, když slovo Boží padne do dobrého srdce. Pokud ho zachytí manželské srdce, vzklíčí s třiceti procentní úspěšností, když padne do vdovského srdce, pak z šedesáti procent vzkvete a pokud se uvelebí v panenském srdci, úspěšnost je stoprocentní. Štítný upozorňuje na skutečnost, že nejvýznamnější mučedníci byli ve stavu panenském (panicí), počínaje Josefem, pěstounem Krista, sv. Janem či sv. Pavlem. Vzpomíná také ženu, která představuje symbol panenské čistoty a pokory – Marii.

Význam panenství je dle Štítného slovy nevyslovitelný. Bůh za něj hojně odměňuje svoji přízni a nebeským rájem. Panna je zbavena všech hanebností, které mohou plynout z tělesných žádostí (pokud by byly vyslyšeny tělesné chťiče). Je třeba si panenský stav chránit, neboť všude obchází ďábel, který by každou dívku o nevinnost rád připravil z pouhé závisti. Jediný panenský stav se totiž nedá vrátit pokáním ani křtem, proto o jeho získání tak intenzivně usiluje a líčí na panny různé pasti. Když se svého stavu dívka nevzdá ve smilstvu, pak jí různými svody svede až k manželství.

Je zřejmé, že kdo se rozhodne po celý život zůstat pannou či panicem, bude mít ucelené a čisté myšlenky. Kdo chce zůstat navždy za dobře s Bohem, nechť si ponechá panenskou čistotu.

Shledáváme zde jakýsi apel na mladé dívky a hochy ohledně zachování jejich nevinnosti. Ačkoliv se nás Štítný snaží přesvědčit o tom, že není zásadně proti manželství, opak se zdá být pravdou. Je jeho postoj ovlivněn tím, že byl ženatý a měl se svojí ženou děti? Nebo panenství obhajuje proto, že poznal reálnou hodnotu tohoto stavu a chce nás (čtenáře) o ní přesvědčit? Skutečně tento životní styl zaručí onu zmiňovanou čistotu, radost, psychickou vyrovnanost a v konečné fázi *čisté* duše vynese do nebe?

V následující kapitole zjistíme, jak se vyvarovat hříchu a zachovat si panenskou čistotu.

2.5 Kterak máš čistotu zachovati panenskú

Štítňý zde opět doporučuje, ať si panny skutečně rozmyslí, jestli chtějí vstoupit do svazku s mužem nebo s Bohem. Upozorňuje, že s manželem je v životě čeká jen samá povinnost a práce a v konečném důsledku snadno zapomenou na Boha. Pokud dívka jednomu či druhému (Bohu nebo muži) dá slib, má ho splnit. Jestliže dá děvče slib panenské čistoty (nebo dá žena slib vdovské čistoty) musí své sliby dodržet, jinak ji stihne trest. Jediný příslib panenské čistoty nelze pozměnit. Kdo něco slíbí, měl by za uskutečnění slibu položit i život. Když jedinec příslibí něco člověku a nesplní, nestihne ho takový postih jako v případě, kdy nesplní svůj slib Bohu. Mít boží lásku a ochranu znamená v životě nejvíc.

Když si dívka rozhodne ponechat panenství, zaslíbit ho Bohu, měla by se dobře zamyslet nad tím, zda-li je schopná svého slibu dostat. Dokonce i v klášteře má panna rok na rozmyšlení. Pokud však podstoupí slib o zachování panenství a odevzdání se Bohu, byl by hřích ho vzít zpátky. Když se děvče rozhodne zachovat si provždy svojí čistotu, měla by se vzdálit od světského způsobu života. Z toho vyplývá, že nemá chodit například na zábavy, neboť by pak více dbala o svojí tělesnou krásu. Starala by se jen o své vlasy, strojila se do krásných šatů a na Boha by snadno zapomněla. Jelikož d'ábel číhá všude, zajisté by nějaký muž chtěl, aby svůj slib Bohu porušila.

Z celého textu vyplývá, že příslib panenské čistoty nelze brát na lehkou váhu. Je třeba vědět, že panenství značí největší oběť Bohu a obnáší značné odříkání

2.6 O čistotě rozmyšlené panně

Štítňý v této kapitole stanovuje nepřátele panenské čistoty. Za prvotního nepřítelů označuje *zlé a nečisté myšlenky*. Poskytuje dívkám rady, jak si mají své panenství uchovat. Nabádá je, aby stále pamatovaly na svátost panenského stavu, vážily si ho a nadarmo ho nikomu nepodstoupily. Mají vždy pamatovat na to, že by v manželství mnohem těžší práce dělaly, než-li Bohu sloužily. Za vzor dává slavné

mučednice, které opovrhly i králem či knížetem, jen aby si svou ctnost zachovaly. Jmenovitě to byla například sv. Kateřina, sv. Markéta, sv. Barbora či sv. Dorota.

Dále praví, že žena se má vzdát různých zvyklostí a má překonat zažitou představu žena a muž. Štítňý odkazuje na slova sv. Jeronýma: „*Viděti ženu jest zlé, neb jest podnět, a slyšeti ji jest huoře, neb tiem diábel jako jed vpustí, ale dotknúti se jí jest náhoršie, neb tj. pravé zkaženie čistoty.*“³⁸ Podobný názor zastával i svatý Augustin a svatý Ambrož, kteří upozorňovali na smilstvo v kláštorech, neboť pod rouškou ctihodné a nejvíce pobožné sestry, může se skrývat ženský chtíč. Nabádají k tomu, aby se kněz příliš s řádovými sestrami nezdržoval, jelikož ani významní muži (Samson, David či Šalamoun) ženě neodolali. Také kněz by mohl jen těžko obstát v ďáblových zkouškách. Svatý Augustin přímo pravil: „*Čímž jsou nábožnjšie, tiemť spieše neopatrně zajde žádost, neb pod obličejem dobrého tají se žádost smilné nečistoty. Věř mi, žeť sem došel toho, žeť jsú se ti oklamávali, do nichž sem tak velmi úfal jako do svatého Ambrože neb Jeronýma.*“³⁹ Z osobních zkušeností mučedníků vyplývá, že ani zbožné panny častokrát nemají čisté myšlenky. Příčinu spatřují v tom, že se řeholnice zcela neodevzdaly Bohu. Autor upozorňuje, že ďábel (chtíč) je pobouzí více než kterékoliv jiné dívky či ženy. Představitelé církve se musí vyvarovat časté společnosti panen, poněvadž by je pak ďábel mohl snadno zaplést do hříšných sítí pokušení.

Štítňý uvádí historku o Davidovi, který dokonce znásilnil svoji sestru, když s ní zůstal o samotě. Tento poučný příběh se má ženám vyprávět, aby se také ony vyvarovaly mužské společnosti. Na smilstvo mezi představiteli církve poukazoval i Diderot ve své knize Jeptiška. Je odříkání účinné? Pokud potlačíme myšlenku, znamená to, že zcela zmizela z naší mysli? Nelákalo vždy lidstvo právě zakázané ovoce (viz Eva v ráji)?

Druhým nepřítelem čistoty je *toulání*. Toulat se ženy mohou například po cizích místech, ulicích či po domech při výkonu pracovní činnosti. Opět je tu uváděn příklad znásilnění Jákobovy dcery.

Třetím nepřítelem je *přátelství s lidmi, kteří nežijí ctnostným životem a posvátnost panenství je jim cizí*. Panny mají vyhledávat především společnost Boha.

³⁸ Štítňý, T. *O trojích stáviech - panenském, vdovském a manželském*. In Knížky o hře šachové a jiné. Ed. Šimek, Frant. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956, s. 69.

³⁹ Štítňý, T. *O trojích stáviech - panenském, vdovském a manželském*. In Knížky o hře šachové a jiné. Ed. Šimek, Frant. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956, s. 69.

Naopak prospěch mohou mít z přátelství s lidmi, kteří ctí Boha, milují svoji víru a čistotu, neboť bylo psáno: „*S svatými svat budeš, a s převráceným převrácen budeš.*“⁴⁰

Rozkoš je v pořadí již čtvrtým úhlavním nepřítelem panenské nevinnosti. Štítňý rozmlouvá o různých typech rozkoší - v pojídání, oblékání nebo polehávání. Sběratelství řadí také do seznamu rozkoší (například shromažďování kovových lžiček pokládá také za hřích). Z toho vyplývá, že kdo hledá spásu ve fyzické kráse či v materiálním zajištění, nenajde většinou nic.

Prázdnota je pátým nepřítelem panenství. Panna má činit užitečné věci, pracovat a moudře rozmlovat. Prázdné myšlenky by mohly vést opět ke zlému a špatnému smýšlení natolik intenzivnímu, že by se dotyčná dívka své mysli mohla plně oddat. Panny mají povinnost pomáhat bližnímu svému a modlit se za něj.

Těchto pět nepřátel má mít vždy dívka na paměti, aby neničila svoji panenskou čistotu nevhodným chováním či uvažováním. Nemá vyhledávat rozkoš ve věcech tělesných, nestýkat se s lidmi s odlišným smýšlením či propadat životní prázdnotě tím, že nebude nic užitečného dělat. Dábel by ji pak snadno mohl pokoušet k nekalým činům. Velice důležitá je čistota mysli. Pokora a upřímnost má z panen žhnout jako jasný oheň. Panny mají být šlechetné a dobrosrdečné. Štítňý upozorňuje na to, že Bůh pomáhá dívkám při výkonu služby pro druhého, proto si nemají zoufat při těžším práci, neboť jim napomáhá Bůh a ten nikdy na člověka nenaloží více než může unést.

Dále Štítňý dává radu těm dívkám, které již o svoji nevinnost přišly, ale chtěly by se opět stát panensky čistými. Nabádá je, ať se modlí každý den o pomoc k Bohu. Bůh je rád očistí svou milostí, neboť se praví: „*Ktož hledá, nalézá, ktož prosí, uprosí, ktož thuče, dotud thuče, až jemu někdy i otevru.*“⁴¹

Je-li panna pannou, nemá se tím také přespříliš chlubit před jinými ženami, aby své panenství nepoškodila po duchovní stránce. Lepší je prý pokorná žena než hrdá panna. Pokora je pěstounkou všech šlechetností. Pokud totiž hrdého potká nějaké neštěstí, je hned rozčilen, ale pokorný člověk snadno křivdu či trápení přetrpí svojí

⁴⁰ Štítňý, T. *O trojích staviech - panenském, vdovském a manželském*. In: Knížky o hře šachové a jiné. Ed. Šimek, Frant. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956, s. 70.

⁴¹ Štítňý, T. *O trojích staviech - panenském, vdovském a manželském*. In: Knížky o hře šachové a jiné. Ed. Šimek, Frant. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956, s. 72.

důstojnou šlechetností a pokorou. Z pokory se dále rodí panenství, které pokoru zkrášluje. Když u nějaké panny dojde k takovému spojení, je to přenádherné. Autor zdůrazňuje, že kvůli vroucí pokoře a panenství obdaroval Bůh Marii Božím synem. Marie byla pannou ctnostnou. Do pozhnaného stavu ji uvedl Duch svatý. Také Josef, pěstoun Kristův, chtěl být navždy panicem. Bůh je ale svedl dohromady a dal jim k výchově Ježíše, syna Božího.

Je důležité si zapamatovat, že Bůh k panenství vyzývá, ale pokoru požaduje. I bez panenství může být duše spasena, bez pokory však nikoliv. Jelikož jedinec bez pokorného uvažování nevstoupí do Království nebeského. Dokumentují: „*Na kom spočine Duch můj? Jediné na pokojném a na pokorném.*“⁴² Panna tedy má sloužit Bohu, vyvarovat se pýchy a prosit ho o zachování její čistoty, neboť Bůh jí pomáhá. Proto, necht' panny stále žádají Boha o pomoc slovy *neuved' nás v pokušení!*

2.7 O stavu vdovském

Jedná se o stav vdovský či vdovecký. Štítný do něj řadí ty, kdož přišli o manželku či manžela. Dále do něj řadí dívky, které si neponechaly svoji panenskou čistotu do stavu manželského, avšak nyní chtějí své nemravné skutky odčinit. Tyto necudné ženy nazývá také vdovami.

Vdovský stav je méně důstojný oproti panenskému, ale zase má vyšší hodnotu, než-li stav manželský, jelikož manželé se doslova kochají v tělesných požitcích. Vdovy je naopak odmítají a snaží se jich vyvarovat. Když děvče dříve podlehl své slabosti a tělesné přitažlivosti a ztratilo svoji nevinnost, nyní má prosit Boha o pomoc a následnou očistu své duše až do míry panenské čistoty. Ať už se jedná o jakýkoliv typ vdovy, po boží očistě už se dotyčná žena nemá zajímat o další svatbu či mimomanželskou rozkoš.

Vdovy či vdovci mohou poskytovat rady pannám a manželům. Tímto způsobem jim velmi pomáhají. Stávají se prostředníky obou stavů, jak panenského, tak manželského. Jsou to kající, kteří činí pokání za dřívější ztrátu té nejvyšší ctnosti. Dotyčné, která není pannou, ale zároveň není ani ve stavu manželském, autor

⁴² Štítný, T. *O trojích stáviech - panenském, vdovském a manželském*. In *Knížky o hře šachové a jiné*. Ed. Šimek, Frant. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956, s. 73.

doporučuje, ať se nevdává. Podobně radí ženě, které zemřel manžel. Doporučuje, ať se obě oddají Bohu a snaží se odčinit, co napáchaly.

Častým prohřeškem je také to, když si muž chce vzít vdovu jen proto, aby získal její majetek, který jí zbyl po manželově smrti. Štítýn zde uvádí příklad tří vdov, které chtěly zůstat vdovami, jelikož je buď všichni muži chtěli pro hmotné majetky nebo proto, že stále milovaly svého muže či poznaly, co obnáší manželství, a více již do něj vstoupit nechtěly. Štítýn jim doporučil modlení k Bohu následujícími slovy: „*Dobře se mi stalo, že sem s mužem nesnadenstvie pokusila, abych potom, ostanúc vdovú, tiem snažněji slúžila tobě.*“⁴³

Vdovy, které mají hmotné zajištění a znovu se vdají, často trpí. Když má žena z předešlého manželství děti, chová se k nim jako by se jich zřekla. Pokud má ona i nový manžel vlastní děti, vzniká mezi ratoolestmi závist, která vede až k nesvárům a neporozumění. Proč tedy tyto ženy raději nesloužily Bohu? Proč se znovu vdávaly?

Druhá svatba také není počestnou záležitostí. Když se muž ožení podruhé, nemůže být již knězem. Kdežto, když se prvně ožení a oba manželé se rozhodnou nadále sloužit Bohu, vše je v pořádku. I po smrti první ženy, může muž vstoupit do kněžství, po druhém nebo při druhém manželství již ne.

Štítýn cituje slova svatého Pavla, jenž nabádá mladé vdovy, aby se raději vdaly, než-li pořád toužily nebo tajně smilnily s milencem. Smilstvo nezůstane nikdy utajeno. Navíc žena může z cizoložství otěhotnět, poté svůj plod zabít a stát se navíc vražednicí. Autor upozorňuje, že takové chování je odsouzeníhodné a hříšné. Necudný ženám doporučuje raději nové manželství.

Štítýn se nadále zmiňuje o vdovách, které se rozhodly vdovami zůstat, ale pak se chtěly zalíbit nejprve sobě, ostatním a nakonec svůj slib Bohu porušily. Takový druh poklesku autor opět radí do pomyslného seznamu hříchů. Žena musí jednat uvážlivě. Pokud ale vdova chce navždy sloužit Bohu, svatý Pavel i Tomáš Štítýn schvalují její rozhodnutí. Půjde tak názorným příkladem jiným vdovám. Mladé vdovy, ale také panny by se měly zdržovat v kostelech a sloužit Bohu, modlit se k němu a slíbit mu provždy svoji čistotu.

⁴³ Štítýn, T. *O trojích staviech - panenském, vdovském a manželském*. In *Knížky o hře šachové a jiné*. Ed. Šimek, Frant. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956, s. 77.

2.8 Po čem máš poznati šlechtnú vdovu

Jak se pozná šlechtná vdova? Správná vdova má pracovat a činit dobré skutky. Měla by například pomáhat nemocným, aby své vdovství ozdobila pokorou a dobrými skutky. Snad nejhorší je lenost a to, když se nechce pro druhé ani trochu obětovat. Dále má vdova pečovat o své děti, řádně je odchovat, a tak se odvděčit svým rodičům za to, že ji také vychovali. Pokud se rodič o své dítě nestará, prokazuje tím neúctu k vlastním rodičům a dopouští se také hříchu. Cituji slova sv. Pavla: „*Ktož o svých, a najviece o domovitých péči zamešká, u viere jest odpoved'al a horšie jest než nekřes'an.*“⁴⁴

Autor uvádí, že pokud se o své děti nemohou starat rodiče, měli by dětem poskytnou péči jejich příbuzní. Člověk má rodinným příslušníkům pomáhat, neodvracet se od nich, pokud jeho pomoc potřebují. Bůh dává někdy i skryté úkoly, které má vybraný jedinec splnit. Někdy požaduje Bůh od člověka štědrost vůči ostatním a pokud se chce dotyčná osoba Bohu zalíbit, musí jeho přání s ochotou vyplnit. Péči mají vdovy vykonávat s láskou. Nesmí se vyhýbat povinností vůči ostatním lidem. Ovšem je třeba, aby v přílišné péči o příbuznou osobu nezameškaly modlitby nebo časté chození do kostela na bohoslužbu či kázání.

Vdova, která již nemá žádné větší starosti, děti ani majetky, nesmí být lhostejná k ostatním věcem, ale, jak svatý Pavel učí: „*..., pracuj postem a modlitbami ve dne i v noci.*“⁴⁵

2.9 O manželském stavu

Pokud se dívka bude chtít vzdát posvátného stavu panenského, měla by vstoupit nejprve do stavu manželského, než-li do vdovského (vdovou myslíme také dívku, která přišla o svoji nevinnost). Tento třetí, manželský stav, ačkoliv je nejnedůstojnější, je počestný hned ve třech směrech: ve víře, svátosti a v plodu.

⁴⁴ Štítný, T. *O trojích staviech - panenském, vdovském a manželském*. In *Knížky o hře šachové a jiné*. Ed. Šimek, Frant. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956, s. 82.

⁴⁵ Štítný, T. *O trojích staviech - panenském, vdovském a manželském*. In *Knížky o hře šachové a jiné*. Ed. Šimek, Frant. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956, s. 85.

Manželství je stav posvátný, ukazuje nám mimo jiné to, kdo je v jakém příbuzenském vztahu. Kdo tedy chce vstoupit do manželského svazku, nechť vstoupí. Před svatbou je zapotřebí se na něj řádně a dobře připravit například zpovědí či vyslechnutím poskytnutých rad.

Ten, kdo se v tomto svazku již nachází, má být opatrný na to, aby i na Boha vzpomenu a také má mít v účtě manželskou čistotu (tzn. toužit a žádat přiměřeně tělesné lásky). Jako poručil Bůh moři, aby nepřekročilo stanovenou míru, tak po manželech vyžaduje omezení a nepřekročení mezi tělesné lásky. Nabádá k jejímu omezení, jinak by mohlo být manželství znesvěceno špinavostí a poskvrněno hříchem. Člověk si může dovolit vícero intimních spojení jen pokud je vhodný čas pro početí. Manželský svazek také zavazuje ke změně v myšlení. Proto by manželé neměli uvažovat jako samostatní jedinci, ale jako pár a přitom stále pamatovat na Boha.

Téma tělesné lásky manželů nalézáme i u polského autora Józefa Augustyna. Říká, že je důležité mít na paměti, že manželé, ačkoliv mají ty nejlepší úmysly, často po svém oddání zjišťují, že se nedokáží navzájem bezmezně milovat. Do života vstupuje například náladovost či citová nestálost. Jakmile si daní jedinci uvědomí hranice lásky, mohou pocítit potřebu otevřít se něčemu vyššímu (Bohu). Otevřít se Bohu znamená pojmout lásku absolutní. Tato láska dodává sílu k lásce pozemské, tzn. k lásce manželské.⁴⁶

Z pohledu Józefa Augustyna vyplývá, že v manželství se stále pamatuje na Boha, jelikož ten nabízí vyšší a především stálé hodnoty. Dokonce manželům pomáhá překonávat i problémy, které se ve společném soužití vyskytují. Na tyto skutečnosti Štítný upozorňuje v následující kapitole, kde předkládá ukázky nevhodných manželských svazků. Jisté skutečnosti jako je nevěra (cizoložství) nebo nenávisť plynou právě z výše uvedených příčin, z nemožnosti člověka bezpodmínečně milovat lidského jedince (viz příklady v kapitole 3. 10).

⁴⁶ Augustyn, J. *Sexualita v našem životě*. Praha: Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří, 2005.

2.10 Kterak zlými manžely črt vládne

Kapitola začíná příběhem o panně, která byla postupně oddána se sedmi muži, d'ábel jí všechny chotě zabil. Nakonec zůstala s osmým manželem, se kterým se nemohla fyzicky stýkat, dokud byla pod d'áblou mocí. Co z tohoto příběhu vyplývá? Že je celkem sedm druhů nedobře žijících manželů a pouze osmý typ manželství je správný. My si nyní jednotlivé povahy manželů a jejich manželek rozebereme:

1. Prvním typem jsou manželé nedbající na křesťanská ustanovení. Nedodržují kostelní řády ani tradice a církev tím znesvěcují. Dalším prohřeškem je to, když se muži ještě před svatbou oddávali pokušení a smilstvu s pokrevně příbuznými či jinými ženami. Přičemž Štítňý bere také v potaz čas, kdy ke hříchu docházelo. Například jako pohoršující okolnost považuje to, pokud k intimnímu styku došlo po biřmování.
2. Druhým velmi špatným příkladem manželů jsou především muži, kteří nechtějí činit dobro ostatním lidem. Hlavně rodinným příslušníkům brání v jejich pokoře a v modlitbách. Zamezují jim tak ve vstupu do Království nebeského. Nevedou své děti správným směrem. Nechodí na mše a nedávají almužny.
3. Třetím druhem manželů jsou ti, kteří se neustále hádají a navzájem se nenávidí. Jsou pak oba vinní špatným uchopením manželského života. Avšak ještě horším příkladem je to, pokud jeden druhému činí příkoří. Tito manželé se nemohou rozumně domluvit, neboť se hned schyluje k hádce.
4. Čtvrtí jsou cizoložníci, kteří svými hanebnými skutky znesvětili svátost manželskou. Cizoložství je pádným důvodem k zavržení manžela či manželky, jelikož se jedná o skutečně velký hřích, kdy pro chvilkový chtíč jeden z manželů porušil slib manželský. Pak můžeme říct, že: „...*ten hřiech slib viery manželské ruší a pocházia ze zlého srdce, nevěrného v sľibiech.*“⁴⁷

⁴⁷ Štítňý, T. *O trojích staviech - panenském, vdovském a manželském*. In Knížky o hře šachové a jiné. Ed. Šimek, Frant. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956, s. 88.

Hrozným činem je, spáchá-li cizoložství manželka, z kterého se pak narodí dítě, které přičkne svému choti. Ten pak žije „cizoložně“ na úkor svých vlastních dětí.

5. Ještě většími hříšníky jsou ti manželé, kteří zabijí plod. Je pokládáno za velký hřích, zabije-li matka dítě, ať narozené či zatím nenarozené. Ovšem vražda již narozeného dítěte je mnohem horším zlem.
6. Šestým druhem jsou rodiče, kteří své děti nevedou k Božímu slovu a odvracejí je tak od Boha. Duchovním věcem se vysmívají, kolikrát své ratolesti i ve smilstvu podporují či dokonce je k němu nabádají. Tyto otce a matky budou jejich děti v pekle trýznit více než ďábel.

Velmi zajímavé by bylo srovnání středověké a současné společnosti. Dnešní společnost toleruje intimní život dětí již počátkem patnáctého roku. Média (TV, rádio, časopisy) a kulturní způsob života vede člověka ke smělosti a průbojnosti již od dětských let. Dnes je lidem nabízeno velké množství zábavy a volno časového vyžití. Je zcela normální, že se spolu přátelí jedinci různých pohlaví. Dívky jsou vychovávány k samostatnosti a nezávislosti. Pohled na ženy se ve většině částí země značně změnil od Štítného času. Podobně jako způsob života se velmi změnila i výchova dětí. Proto se nám může zdát značně nadnesená výše citovaná věta (o trestání rodičů vlastními dětmi).

7. Sedmý druhem manželů jsou ti, kteří smilní příliš často a bezostyšně. Dokonce se ve svém uspokojování chtíčů kochají. Nedbají na Boží ustanovení o manželské poctivosti, tj. muž jako pán má být nad ženou a žena má být svému muži pokorně oddána.

Co se oddanosti žen vůči mužům týče, domnívám se, že takto stanovený model žena x muž v dnešní evropské společnosti již příliš nefunguje. Ženy jsou samostatnější, vydělávají peníze, tudíž nemusí být svému muži (dříve živiteli rodiny) pokorně oddány, poněvadž jsou více nezávislé.

Také pohled na tělesnou lásku prošel značnou obměnou. Můžeme diskutovat, zda-li se obrátil lepším či horším směrem. Velký důraz se klade právě na spokojenost v intimním životě partnerů. Štítný by se nejspíše dost podivil nad smýšlením dnešní

společnosti. Můžeme říci, že ani křesťané se nemohou vyhnout ďáblovým nástrahám, které číhají na každém rohu v podobě reklam, billboardů a časopisů. S tématem intimity a sexuality se setkáváme denně.

Současný (více promiskuitní) způsob života je zapříčiněn také tím, že ubývá věřících (např. v České republice). Navíc se v dnešní době můžeme snadno seznámit s různými druhy literatur, s jinými náboženstvími či filozofiemi. Nejsme omezeni jako v době středověku pouze na Bibli, která zastávala spíše výstražnou funkci (Poslední soud). Moderní člověk rád tíhne k filozofii Východu, která ovšem uznává v řadě ohledů stejné hodnoty jako Bible. Jelikož ale tato bakalářská práce nebádá po shodných aspektech různých náboženství a filozofií, nebudeme se tímto tématem nadále zabývat.

2.11 Kterak dobří manželé mají živi býti

Nyní se budeme zabývat svatebním obřadem. Štítový tu upozorňuje na osmý typ manželů, kteří ctí Boha, a proto se straní všech sedmi špatných (již zmíněných) hříchů v manželství jako je například cizoložství. Hlavním tématem této kapitoly je tedy svatební obřad z pohledu společnosti a Krista. Svatba je slavnostním obřadem, ale mnozí ji tak nepojímají. Zajímají se především o věci světské, tzn. obžerství, klevetné řeči či smilství. Kristus odsuzoval takovéto pojetí svateb, kdy ani nikdo nepomyslel na to, jaké tři velké dary tento svazek obnáší, tj. víru, svátost a plod. Nebezpeční jsou nepochybně hosté, kteří dávají manželům neslušné rady ohledně svatební noci. Ti by neměli být na obřad vůbec zváni, neb tímto způsobem bude pozván i sám ďábel.

Štítový nabádá ke zdrženlivosti. Dává manželům za příklad velmi dobrého hochy Tobiáše, který řekl své choti při svatební noci: „*Sáro, vstaň, modlva se k Bohu! Děti sme svatých lidí, nemáme se sníti tak nepořádně jako ti, ješto neznají Boha.*“⁴⁸ Manželé se mají po Tobiášově vzoru tři noci modlit k Bohu, teprve následující noc může muž svou ženu pojmout s bázní Boží a hledět spíše na to, aby došlo k početí, než-li k uspokojení tělesné žádosti.

⁴⁸ Štítový, T. *O trojích stáviech - panenském, vdovském a manželském*. In *Knížky o hře šachové a jiné*. Ed. Šimek, Frant. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956, s. 90.

2.12 O manželské milosti

Manželé se mají milovat navzájem. Nepochybnou součástí dobrého manželství je věrnost, láska i pokora. Kde chybí láska, tam není dobré býti, jelikož se poté mohou vyskytnout ďábelské myšlenky na cizoložství. Manželé si mají být věrni ve všech věcech. Mají se dělit o společný majetek a nikdo z nich nemá říkat: „*Toto jest mé! Tohoto nedám!*“⁴⁹ Manželé by se měli navzájem dělit také o práci, aby jeden tvrdě nepracoval a druhý pak nezažáhal.

Dalším manželským pravidlem jest *co je mé, je i tvé*. Na to by měli oba manželé pamatovat. Chudoba jednoho je i chudobou druhého, stejně jako čest a jiné věci. Nadále mají manželé prosit Boha, aby jim nezadal příčinu ke hříchu. Štítný zdůrazňuje, že je lépe, když manželé udržují tělesnou lásku, aby nebyli smutní a roztoužení.

Autor slovy svatého Pavla zdůrazňuje manželům, že pokud se jednou někdo k druhému *přiváže*, nemá hledat způsoby na rozvázání (rozvod). Citují: *Přivázáns' ženě? Nehlédaj rozvázanie!*“⁵⁰ Ovšem dodává, že pokud jeden zklame a spáchá cizoložství, druhý může odejít bez obav před Bohem, neboť Bůh je mu nakloněn.

Autor také zachází do detailů intimního života manželů. Pokud muž požádá ženu o pohlavní styk a žena mu vyhoví, není to hřích, protože by se mohl stát větší hřích, nevyhověla-li by mu a on poté spáchal cizoložství. Naopak by muž nikdy neměl držet manželskou čistotu tak dlouho, aby ho manželka musela požádat o intimnosti, neboť žena si má vždy zachovat stud. Dále varuje ženy, aby nesimulovaly nemoc (tím se myslí i perioda), pokud se nechtějí s mužem milovat, neboť tím, že by oklamaly svého muže, mohl by je skutečně nějaký neduh postihnout.

Štítný se obrací ke sloům svatého Pavla, jenž radí těm mužům, kteří chtějí smilnit, aby se oženili a smilnili pouze s vlastní ženou. Manželé se ale nemají žádostivě *oblejzati* a vyhýbat by se měli intimnímu sblížení především ve dnech svátečních.

Ten, kdo by se chtěl navrátit do stavu panenské čistoty i v manželství, má možnost. Po domluvě se mohou manželé přestat fyzicky stýkat a vrátit se k panenské čistotě. Pokud i nadále spolu chtějí manželé sexuálně žít, ale zároveň touží po tom, aby

⁴⁹ Štítný, T. *O trojích staviech - panenském, vdovském a manželském*. In Knížky o hře šachové a jiné. Ed. Šimek, Frant. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956, s. 91.

⁵⁰ Štítný, T. *O trojích staviech - panenském, vdovském a manželském*. In Knížky o hře šachové a jiné. Ed. Šimek, Frant. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956, s. 92.

jejich modlitby k Bohu byly vyslyšeny, měli by se na nějaký čas intimních žádostí zdržet.

Závěr celého traktátu je zřetelný. Lidé se mají modlit, vyvarovat se všech hříchů, dbát na očistu a k tomu, ať jim dopomáhá Bůh.

4 KOMPARACE HUSOVA A ŠTÍTNÉHO DÍLA Z HLEDISKA JAZYKOVÉHO A STYLICKÉHO

Pokud bychom chtěli srovnávat obě díla z hlediska jazykového a stylistického, shledáme, že Jan Hus psal stručnou a jasnou formou. Nenalezneme zde zbytečné metafory ani nadbytečná slova. Myšlenkový obsah měl autor předem ujasněný, a proto nám svůj výklad podal jasně a srozumitelně. Obsahové složky uspořádal dle relativní důležitosti. Nejprve vylíčil Boha a poté člověka s jeho vlastnostmi. Vysvětlil, kde se v člověku bere pokušení, ale také jak se mu účinně bránit.

Co se týče jazykového hlediska, jazyk je spisovný. Autor využívá biblické terminologie především z důvodů časté citace Bible. Hojné jsou také přechodníkové tvary a náhlá zvolání na počátku vět. Zřejmě pro lepší pochopení autor nepíše svůj traktát v rozsáhlých souvětích, nýbrž používá převážně jednoduchých vět.

Štítný nám své myšlenky předal mírně chaotickou, méně uspořádanou formou. Celkový obsah působí lehce přesyceně. Autor široce rozvinul téma panenství i manželství s jeho klady i zápory. Podal podrobný popis zmíněných stavů a ukázal dívkám a ženám, co jednotlivé stavy obnášejí a připravil je tak na možné překážky ve zvoleném stavu.

Co se týče jazykového hlediska, autor píše spisovnou češtinou. Můžeme se ovšem setkat i s hovorovými výrazy, které slouží k snadnějšímu pochopení díla (dílo bylo věnováno také prostému lidu). Věty jsou častěji uspořádány do složitějších souvětí a méně do jednoduchých vět. Myšlenkový obsah díla autor podává jednoduchou až lidovou formou. Jazyk odpovídá době, ve které dílo vzniklo. V textu se setkáváme také s biblickou terminologií.

Současná literatura nám předkládá jiný náhled na svazek muže a ženy, než-li Štítový. Vychází z výňatku z Nového zákona:

*„Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem,
stvořil ho, aby byl obrazem Božím,
jako muže a ženu je stvořil.“ (Gn 1, 27),⁵¹*

„Bůh svěřil celé tvorstvo lidem, tzn. mužovi a ženě, aby je oba společně chránili a polidšťovali. Žena vytrhuje muže z jeho osamělosti při výstavbě světa a naopak muž podporuje ženu v její péči o domov a rodinu.“⁵² Nynější církev tedy pokládá manželství za přirozené, jelikož žena a muž byli předurčeni k vytváření světa a k plození potomků.

Jak soudobá církev hledí na čistotu (panenství)? Církev dbá na to, aby se člověk naučil správnému zacházení se svou sexualitou. *„Každého (církev) vybízí, aby žil čistě, buď v manželství, nebo jako svobodný.“⁵³*

Jak církev nahlíží na sexuální výchovu dětí? *„Druhý vatikánský koncil si přeje, aby se dětem a mladistvým dostávalo kladně zaměřené a věku přiměřené sexuální výchovy. Naše tělo je prvním poselstvím, které nám Bůh posílá: pohlavní charakter těla vyjadřuje, že je člověk určen k vzájemné lásce mezi jedním mužem a jednou ženou.“⁵⁴* Vzájemná láska z hlediska církve může probíhat jen na úrovni žena x muž. Církev tedy uznává pouze heterosexuální vztah, jelikož *„... uchovává v manželském aktu vedle pohlavního spojení i otevřenost k plození.“⁵⁵* Co se týče homosexuality, homosexuální sklony církevní učení neodsuzuje, ale homosexuální vztahy ano. Jak cizoložství, tak homosexualita poškozují církev i společnost. Nutno říci, že vhodnou sexuální výchovou rodiče upevňují v dítěti charakter i sebeovládání. Měli by své potomky vést cestou odříkání a zdrženlivosti.

Nyní pojďme nahlédnout do manželství očima soudobé katolické církve: *„Ve světle evangelia manželský akt vyjadřuje celoživotní závazek, který na sebe berou oba*

⁵¹ Dar víry. Výklad katolického učení pro dospělé. Praha: Zvon, 1994, s. 182.

⁵² Dar víry. Výklad katolického učení pro dospělé. Praha: Zvon, 1994, s. 182.

⁵³ Dar víry. Výklad katolického učení pro dospělé. Praha: Zvon, 1994, s. 182.

⁵⁴ Dar víry. Výklad katolického učení pro dospělé. Praha: Zvon, 1994, s. 185.

⁵⁵ Dar víry. Výklad katolického učení pro dospělé. Praha: Zvon, 1994, s. 186.

manželé, pokřtění se mohou pohlavně stýkat jedině v křesťanském manželství, protože manželství je znamením nezrušitelné jednoty mezi Kristem a církví.“⁵⁶ Z textu vyplývá, že manželský svazek je posvátný a závazný. Tudíž, co se týče například tzv. manželství na zkoušku, které je dnes velice moderní, církev ho rozhodně nedoporučuje, jelikož nutí ke hříchu v podobě smilstva, a proto ho dogmaticky zamítá. Na tuto skutečnost také upozorňoval především Štítný, jenž odsuzoval mimomanželské smilstvo. Zamilovanost v sobě má nést jistou dávku zdrženlivosti, poněvadž k řeči lásky náleží právě zdrženlivost. V manželství je třeba brát ohled na rozdílnost muže a ženy. Spokojenost či nespokojenost ve společném soužití se přenáší také na potomky, proto je nutné udělat vše pro to, aby se dítě narodilo do šťastného manželství a bylo zahrnuto láskou a pochopením.

⁵⁶ *Dar víry. Výklad katolického učení pro dospělé.* Praha: Zvon, 1994, s. 187.

5 HAVEL JOSEF HUGO - KŘESŤANSKÁ RODINA

Havel Josef Hugo, křesťansky motivovaný autor, se ve své knize Křesťanská rodina, jež vyšla počátkem 20. století, zabývá tématem manželství i výchovy. Staví do popředí Svatou rodinu, vzor všech manželství. Upozorňuje, podobně jako Štítný, na různá úskalí v manželském svazku. Také výchova dětí není jednoduchou záležitostí. Příkladá jí značný význam. Výchova stanovuje potomkům pevné morální kodexy, které je povedou následujícím životem v době dospívání i v konečné dospělosti.

Co se týče autorových názorů, převážně nejsou nikterak pokrokové z hlediska doby, ve které dílo vzniklo. Zdá se, že uvízly v dogmatismu a puritánství. Některé extremismy, které se dají z textu vyčíst, zde necituji. Zabývám se pouze shodnými aspekty s dílem Tomáše Štítného a Mistra Jana Husa.

5.1 Výchova a cudnost

Hugo v této kapitole uvádí, že nejen dospělí, ale také jejich starší ratolesti denně zažívají boj duše s tělesností. Rodiče by si měli dávat pozor na to, co říkají a dále na to, jak jednají před svými dětmi. Uvádí, že pokud se dětem dostane dobré křesťanské výchovy a rodina jim byla po celou dobu vzorným příkladem, neměly by se dostat na rozcestí v období puberty.

Autor varuje rodiče například před nevhodnými kamarády jejich dětí, kteří jejich ratolesti mohou svést ke špatným činům. Upozorňuje na kritické období dospívání, puberty. To se jeví jako nebezpečné, jelikož dochází k psychickým i tělesným změnám. Mladí jedinci se mění a začínají toužit po světských radostech. Cituji: „*Tak zmocňuje se mnohých, mnohých mladíků a dívek již v 15 neb 16 letech d'ábel smyslnosti a vykouzlí jim před oči za cenu hříchu všechny radovánky světa.*“⁵⁷ Hugo dokumentuje, že mladý jedinec má v sobě rozpor žádostivosti a studu, který mu vštípil Bůh. Jak mládež před

⁵⁷ Hugo, H. J. *Křesťanská rodina*. Praha: Cyrillo-Methodějské knihtiskárny, 1903, s. 285. Nutno dodat, že Hugova tvrzení se nemusí shodovat se současným pojetím vývojové psychologie, která posunuje období pubescence do věku 13 let.

zkázou chtít ochránit? Hugo radí rodičům, že účinná ochrana je možná jedině tehdy, pokud v nich budou rodiče již od dětských let podporovat stud. Jelikož stud nutí dítě v pozdějším věku odmítnout pokušení ďábla. Děti mají hledat vzor v Kristovi, který také ďáblovým svodům odolal.⁵⁸

5.2 Výchova a zpověď

Hugo je přesvědčen o tom, že kolikrát nestačí při správné výchově jen moudrá slova, ale musí zasáhnout i moc Boží. Pokud nepostačí domluva, mají rodiče poslat své děti ke zpovědi: „... *aby nepřítel nezasil koukol a všechnu výchovu nezmařil, posílejte je, či ještě lépe, beřte je ke sv. zpovědi s sebou, a to zvláště tehdy, když začnou se nerady modliti, marnivě a zálibně se strojiti, vám hrubě odpovídati nebo pozdě domů se vraceti.*“⁵⁹

5.3 Rodina a zkoušky Bohem na ni seslané

Hugo pokračuje o své úvaze o rodině. Upozorňuje ty, kteří páchali smilstvo ještě před uzavřením posvátného manželského svazku, že se jim všechny jejich špatné činy odrazí v průběhu manželství. Dodává, že lidé také často zapomínají na Boží soud, na kterém budou souzeny jejich činy. Vyjadřuje názor, že člověk žije, aby mohl sloužit Bohu a dosáhl tak věčného spasení. Citují: „*Jak předčasně a lehkomyšleně často počínají mnohé známosti, na to již často jsem žaloval. Jest to zrovna jako bychom nebyli zde na světě proto, abychom Bohu sloužili a věčného spasení došli, ale abychom známosti a milostné pletky udržovali, ve stav manželský vstupovali a při tom nikoli podle přikázání Božích, ale dle chťičů svého těla žili, jakoby po tomto životě, nebylo žádného účtování a žádné věčnosti.*“⁶⁰

⁵⁸ Ondok, J. P. *Bioetika*. Svitavy: Trinitas, 1999. Současný etický proud bojující proti hédónismu a utilitarismu se opět vrací k etice „studu“, kdy člověk se za určitá provinění skutečně stydí. Stud by neměl být záležitostí překonanou.

⁵⁹Hugo, H. J. *Křesťanská rodina*. Praha: Cyrillo-Methodějské knihtiskárny, 1903, s. 298.

⁶⁰Hugo, H. J. *Křesťanská rodina*. Praha: Cyrillo-Methodějské knihtiskárny, 1903, s. 357.

Autor soudí, že křesťan má mít stále na paměti víru, oporu má hledat v naději a také má myslet na nebe, kam jednou přijde. Čistota těla i myšlenek je příslibem dobrého manželství. Vysvětluje, že kdo hřešil před vstupem do manželství, nebo v jeho průběhu, bude na dotyčného sesláno neštěstí. Dokumentují: „...*ale jest i jiná temná stránka života, kdy se již před manželstvím i pak v něm vyhledávají štěstí a rozkoše v temnosti hříchů a prostopášností, a kdy často i celé rodiny potácejí se do věčné záhuby. A proto, aby takové rodiny k příkladu Sv. rodiny se vrátily a v den věčnosti záchrany došly, sesílá na ně Bůh ve svém slitování utrpení a neštěstí.*“⁶¹

Autor navrhuje manželům, aby žili zbožně, vyvarovali se hříchu a neřestí, nebo se dočkají utrpení. Skrze utrpení mohou dosáhnout vykoupení. Platí to, že kdo před vstupem do manželství sel hříchy, sklidí trest? Možnost záchrany Hugo vidí v navrácení ke vzoru Svaté rodiny, Bůh pak bude k manželům milostivý a smaže jejich hříchy.

5. 4 Výchova a radosti rodinné

Hugo, stejně jako předešlí autoři, nabádá, skrze slova svatého Pavla, jedince ke skromné radosti, ze které plyne pro mládež a děti větší štěstí a veselí. Důležité je zachovat správnou míru skromnosti. Děti se dle Huga nemají vodit na světské zábavy, svatby a jiné kulturní akce, jelikož tato zábava patří dospělým. Jak by se potom jako dospělí jedinci bavili? V hostincích by zajisté děti ztratily mravnost a zatoužily například po novém oblečení. „*Také radosti jsou pro hochy nebezpečny a pro dívky přímo osudny.*“⁶² Zde se autor dokonce zmiňuje o osudovosti. Rodiče mají obstarávat zábavu svým dětem výhradně v domácím prostředí, jinak by se mohly vytratit tzv. domácí radosti. Potomci by v pozdějších letech mohli začít hledat zábavu jinde (mimo domov) například ve městě.

Havel Josef Hugo upozornil, stejně jako Tomáš Štítný, na problémy, které mohou nastat v manželských a v rodinných sférách. Jistá rizika s sebou nese i výchova

⁶¹ Hugo, H. J. *Křesťanská rodina*. Praha: Cyrillo-Methodějské knihtiskárny, 1903, s. 357.

⁶² Hugo, H. J. *Křesťanská rodina*. Praha: Cyrillo-Methodějské knihtiskárny, 1903, s. 365.

potomků, na kterou také poukázal, a kterou se dopodrobna zabýval. Hugo vychází z učení Bible, stejně jako jeho předchůdci, proto jsem ho mohla zakomponovat do své bakalářské práce. Oproti Štítnému a Husovi, Hugo pojednává o výchovných metodách a o tom, jak děti vhodně již od dětských let motivovat k lepšímu způsobu života tak, aby se vyvarovaly všech neřestí, jež by je v dospělosti mohly potkat. Podává návod na optimální, to znamená nejlepší možnou křesťanskou výchovu, která podstatně ovlivňuje život dítěte. Vhodná výchova může dítě ubránit od špatných skutků, které by jinak vedly do pekla.

Svou představu o křesťanské výchově i o životě podal autor velmi srozumitelně a jasně, ale nutno doplnit, že jeho metody působily leckdy příliš puritánsky a nemoderně. Neboť, co se například zachovávání studu u dětí týče, autor na tuto problematiku nahlížel někdy až přehnaně přísně. Jeho dílo (z počátku 20. století) vyznívá více dogmaticky, než-li dílo z počátku 15. století. To ovšem nemění nic na skutečnosti, že do dnešních dob může být manželům jeho kniha příkladem a především návodem na výchovu ratoletí.

Na téma manželství a celibátu narazil ve své práci také známý autor Roger Schutz ve své knize Žít dnešek s Bohem. Nyní do této problematiky nahlédneme jeho očima.

6 ROGER SCHUTZ - ŽÍT DNEŠEK S BOHEM

Ve své knize rozebírá Schutz různá křesťanská témata. Jednu kapitolu věnoval manželství a celibátu. Obdobnou tematikou se zabývali také předešní autoři. Jaký má na tyto dva zmiňované stavy z církevního hlediska názor? Cituji: „*Jak křesťanské manželství, tak celibát nabývají své hodnoty jenom tím, že představují oddanost Kristu a tím, že jejich cílem je více ho milovat. Bere-li se obojí tak, že jsou to cesty, jak více milovat Boha a bližního, nemohou být ochuzením.*“⁶³

V opačném případě, tzn. v nelásce k Bohu, oba uváděné stavy (manželství a celibát) upadají, jelikož se člověk začne starat jen o sebe a o své věci. Na Boha pak zapomene kvůli potěšení, které mu rodinné radosti přinášejí. „*Nepronikne-li láska ke Kristu celou naší bytostí, nedáme-li se zapálit jeho láskou, nemůžeme čekat, že dosáhneme plnosti křesťanského života ať v manželství či v celibátě.*“⁶⁴

Ti, kdož se oddali zcela mnišskému šatu, mají lásku jedinou – Boha. Usilují o čistotu skrze samotou a souznění s Bohem. Schutz upozorňuje také na skutečnost, že kdo opustí rodinu (otce, matku, bratra, sestru nebo manželku) s úmyslem věnovat se pouze Bohu, stokrát více se mu Bůh odmění a dá mu život věčný.

Co obnáší celibát? „*Umožňuje-li celibát, abychom se více zabývali záležitostmi Božími, smíme se mu zasvětit jen s tím úmyslem, že se tím více dáváme svým bližním s láskou samého Ježíše Krista.*“⁶⁵ Celibát tedy neznačí zpretrhání všech citů, ale je to naopak povýšení lásky na vyšší úroveň. Není-li srdce věřícího naplněno bezmeznou láskou, brání dotýčný jedinec Kristu, aby Kristus miloval jeho a také skrze něj a celibát se tak stává těžkým břemenem. Dokumentuji: „*Rozhodnutí žít v čistotě znamená rozhodnout se pro čistotu naprostou a to někdy i v podmínkách hodně těžkých. Není přehnané, mluví-li se o čistotě hrdinské, musíme-li podstoupit určité zápasy, abychom tělem i duší zůstali jedině Kristovi.*“⁶⁶ Z těchto slov je patrné, že boj duše a těla je vyrovnaný a duše svodům světa odolává s velkými obtížemi. Je tudíž zřejmé, že jen duše zcela oddaná Bohu může vyhrát boj s děblem.

Autor odkazuje na Bibli, ve které se praví, že jedině blahoslavení s čistým srdcem uvidí Boha. Tato myšlenka má věřící neustále žít a posilovat. Bez víry není

⁶³ Schutz, R. *Žít dnešek s Bohem*. Praha: Vyšehrad 1970, s. 53.

⁶⁴ Schutz, R. *Žít dnešek s Bohem*. Praha: Vyšehrad 1970, s. 53.

⁶⁵ Schutz, R. *Žít dnešek s Bohem*. Praha: Vyšehrad 1970, s. 54.

⁶⁶ Schutz, R. *Žít dnešek s Bohem*. Praha: Vyšehrad 1970, s. 55.

naděje. V každé bytosti je touha především po tělesné stránce, po tělesném styku s Bohem. Jedině víra může uspokojit žízeň po Kristovi. Oddaný musí zachovávat dokonalou cudnost. Je nutná tvrdá sebekázeň, pouze skrze ní se dokáže tělesná stránka osobnosti zkrotit. Pokud jedinec hledí na Krista a pojímá ho jako svůj osobní vzor, přijímá lásku, kterou šíří skrze své poznání.

Do své bakalářské práce jsem chtěla zahrnout i současný názor katolíků na sexualitu dětí a mládeže. Hledala jsem proto na internetových portálech, věnujících se křesťanství, informace o tom, jak katolíci nazírají na současnou společnost (myslíme tím i křesťanskou), která je do jisté míry „zerotizovaná“. Na co jsem přišla?

7 INTIMNÍ ŽIVOT MLADÝCH

V posledních desetiletí došlo k velké změně v sexuálním chování mladých a dospívajících jedinců. Předmanželské intimní styky jsou dnes již zcela běžnou součástí života. Je to způsobeno především smýšlením soudobé civilizace a podstatný vliv na tento stav mají také komunikační prostředky (tv, rádio, tiskoviny,...). Do základních škol se zavádí sexuální výchova. Velká tolerance k intimnímu životu dětí nastala také ze strany rodičů.

Dívky si promiskuitním způsobem života mohou svoji přítomnost i budoucnost velmi pokazit například nechtěným otěhotněním. Dospívající mají pocit, že pohlavní styk je běžnou součástí života v jakémkoliv věku. Neberou se ani ohledy na to, zda-li se jedinci právě nachází v manželské či v partnerském vztahu. Jindy se může jednat jen o momentální uspokojování pudovosti (bez vážnějších úmyslů na vztah).

Zřídka mladí lidé berou ohled na Boží přikázání a zdrženlivý způsob života. Mládeži má být objasněno, co skutečný vztah obnáší a jak velkou zodpovědnost s sebou nese. Z křesťanského hlediska by dospívajícím mělo být vysvětlováno, že intimní život patří až do manželství a ignorace tohoto doporučení se může krutě vymstít.

S promiskuitním životem přichází i ďábel, dnes ho můžeme pojímat jako pohlavně přenosné nemoci či nechtěné otěhotnění v brzkém věku. Předčasný sexuální život mnohdy doprovází používání antikoncepčních prostředků. Církevní představitelé varují, že s užíváním antikoncepčních pilulek může docházet i ke zdravotnímu poškození. Častější jsou ovšem hormonální změny, které se v dívčím těle odehrávají. Ani ostatní antikoncepční prostředky nejsou bez rizika. Postoupení daných rizik si každá žena musí sama zvážit. Lehkomyslné pojetí sexuálního života může tedy přivodit nechtěné těhotenství i případnou interrupci, čímž se dotyčná osoba dopustí zabití, odsouzeníhodného hříchu. Na tuto skutečnost také upozorňoval ve svém traktátu Štítný.

Jak usuzovali mnozí křesťanští myslitelé, uspokojování pudových záležitostí ke štěstí nevede. Naopak představuje povrchnost a do jisté míry i hlad po sexualitě. Nenaivní prohloubení duševní pohody ani růst či upevnění osobní identity.

Katolická církev nazírá na sexuální styk jako na sníženou schopnost k sebekontrolě a menší snaze po duchovním růstu daného jedince. Vztahy a věci s nimi spojené, svádí k zahálce a menším výkonům, jak v práci, tak ve škole. Lehkomyslný

pohlavní život mladých narušuje duchovní vývoj. V mezilidských vztazích sledujeme častější promiskuitu. Vede k ní životní styl lidí, kteří po pracovním výkonu často hledají zábavu v restauračních zařízeních a diskotékách. Zde, za pomoci alkoholu či jiných drog, snadněji navazují krátkodobé vztahy.

ZÁVĚR

V úvodu jsme nastolili otázky, na které jsme při zpracování práce hledali odpovědi. Prvním problémem byl náhled na život v době středověku a v jednadvacátém století. Vyjdeme-li z interpretace daných děl, chybí dnes často vůle ke křesťanskému způsobu života. V době Husově byl každý věřící, společnost nebyla členěna na věřící a nevěřící. Dnes hovoříme o sekularizaci církve, zesvětštění.

Změnilo se i pojetí hříchu. Lidé dříve chápali hřích jako přestoupení Božího zákona, jehož následkem byl odklon od Boha, zpřetrhání pout mezi Bohem a člověkem. Dnešní otázka hříchu není brána (mimo okruh křesťanských církví) dogmaticky. Hus počítal s následkem za určitý hřích, se stavem viny. Dnešní společnost nepocítuje, že by se hřichem provinila proti Bohu. O tomto tématu se velmi diskutuje v etice a souvisí s poklesem vědomí viny. Hus i Štítný se podrobně, a nikoliv bezdůvodně, zabývali otázkou hříchu. Dnes nejsme ochotni brát na sebe vinu. Vinu považujeme za vlastní soukromý čin a nechápeme jej jako přestoupení Božího zákona. (Toto tvrzení pojímám z hlediska dnešní „konzumní“ společnosti).

Druhá otázka, kterou jsme v práci sledovali, byla otázka erotična a intimity ve středověké literatuře. Vycházíme opět ze středověkého společenského kontextu, kde intimita byla pokládána za tabu. Zmínění autoři, nabádají ke zdrženlivému způsobu života a vysvětlují sexualitu mimo manželský svazek jako nástrahy ďábla. Opět se vrací k pojmu hřích. Hřích na lidstvo přešel již s Adamových hřichem (otázka dědičnosti hříchu). Z poučení Husa i Štítného je patrné, že člověk je pokoušen ďáblem, tomuto pokušení lze odolat. Oba autoři se odvolávají na biblický citát z Nového zákona, kdy Ježíš byl pokoušen ďáblem, ale odolal, zvítězila jeho víra a modlitby.

Pokud nebudeme otázku intimity v 21. století sledovat z pozice věřícího, můžeme říci, že současná morálka nevyžaduje kázeň v oblasti sexuálního života (v konzumní společnosti se dokonce někdy považuje za zbytečnou). Mohli bychom si položit otázku, proč se lidé nenechají oslovit touto křesťanskou morálkou? Je to snad proto, že by po nich byla vyžadována kázeň a pokora v oblasti sexu?

V úvodu jsme řekli, že se autoři opírali o Bibli, ze které ve svých textech vycházeli. Nepopíratelnou skutečností se stala jejich víra v Boha, ke které nabádají i ostatní, především dívky. Víra má za účel obohatit lidský život, upevnit lidské hodnoty

a zkrášlit duši jedince, která tíhne k vyšším ctnostem oproti tělesné stránce. Smýšlení křesťanských myslitelů se tedy do dnešních dob příliš nezměnilo. To také značí fakt, že dosud se křesťané drží svatého Písma, obhajují Kristovy názory a snaží se je v praxi dodržovat.

Dílo Štítného a Husa je prosyceno propagací panenské čistoty, kterou mají dívky, ale také chlapci ctít a uchovávat. Štítný nám podal zřetelné vysvětlení třech stavů, které život nabízí. Oproti stavu vdovskému či manželskému, staví do popředí především stav panenské čistoty. Zde si nejvíce cení tzv. nerozdvojenosti srdce, což značí plné odevzdání se Bohu. Autoři traktátů se tak citelně dotkli niterného lidského uvažování v sexuální oblasti. Čtenářům doporučují víru v Boha a udržování čistoty těla i mysli. Panenská čistota má za úkol oddaným zaručit Boží lásku i život věčný. Ačkoliv je dodržování celibátu náročné, odměna je značná.

Máme-li odpovědět na otázku, zda se Husův názor na sexualitu liší od pojetí Štítného, můžeme říci, že se názory neliší. Oba vycházejí z křesťanské zvěsti o člověku, která hlásá lidskou důstojnost /vyvolenost, jedinečnost, neopakovatelnost jedince/. Harmonii mezi Bohem a člověkem může narušit jediné hřích, např. v oblasti pohlavnosti. Oba autoři dávají stejné rady k záchraně života – pokání, modlitba, skromnost a pokora. Důležité je také pěstít lidskou duši a vést ji k dobru (skrže Boha). Štítný nabádá k panenskému stavu, vyzývá panny, aby si jej vážily a oproti Husovi, rozšiřuje problematiku více o jména slavných mučedníků a svatých. Zmiňuje svatého Augustina Aurelia, který žil dříve v konkubinátu, Davida, který znásilnil svoji sestru. Dále uvádí pět nepřátel čistoty - zlé myšlenky, toulání po cizích ulicích a městech, přátelství s lidmi, kteří nežijí ctnostným životem, rozkoš a prázdnotu. K panenství Bůh vyzývá, ale pokoru vyžaduje. Bez panenství může být duše spasena, ale bez pokory a pokání nikoliv.

Nyní už jen zbývá se zamyslet nad aktuálností díla a výběrem tématu. Názory sepsané ve zmíněných knihách mají stále aktuální význam. Křesťanská etika, a s ní spojené vedení k cudnosti a k ostychu v intimních oblastech lidského soužití, je stále zapotřebí. Tomáš Štítný nám jasně naznačil, co by mohlo být například častou příčinou rozvodů. Uvedl hned několik důvodů, mezi které řadí například promiskuitní způsob života před uzavřením manželského svazku.

Hus i Štítýn vycházeli z křesťanského způsobu života. Co však soudit o výtce, že křesťanství trvá již 2000 let a lidstvo se nestalo lepším? Mohla by být vznesena námitka o špatné interpretaci díla. Příčinu spatřuji také v tom, že chybí lidem schopnost tato díla vnímat, případně je dotvářet, domýšlet a aktualizovat. Chceme-li dílo přijmout, je třeba si některé myšlenky zvnitřnit. Četba nepomůže, pokud nás dané téma neosloví. Domnívám se, že také schází vůle k mravnějšímu způsobu života. Hlavní ideu díla chápu jako mravnost. Mravnost má být cílem života člověka. Necudnost je chápána jako mravní zkáza.

Je také zřejmé, že jinak působila díla v době vzniku, jinak působí dnes. V současné době tato díla mohou působit jako omezení v oblasti mravní. Lidé mají spíše sklon ke konzumnímu způsobu života. Mravní uvědomění lidstva není na vzestupu, ačkoliv mravnost by měla být samozřejmostí. Hus si uvědomoval chyby i slabosti lidí a chtěl na ně upozornit. V době Husově jistě nepůsobilo dílo jako kritika zvnějšku, ale spíše jako možné selhání v oblasti mravnosti. Dílo sloužilo jako návod na správný způsob života.

Jaké je shrnutí celé problematiky? Co si z rozboru děl vzít? Pojdme se naposledy zamyslet nad velmi řešenou otázkou lidské sexuality. Z textů vyplynulo, že každý jedinec se potýká se svojí sexualitou. Častým problémem dospívajících je právě jejich integrace do sexuálního života. Je zřejmé, že touha po intimním styku plyne především z pudu, tedy z touhy po zachování rodu.

Havel Josef Hugo doložil, že lásce a manželskému soužití se už jako děti učíme od svých rodičů, ve kterých hledáme svůj vzor. Potomci si jsou vědomi toho, že z lásky plyne jejich početí. Jelikož vidíme, jakožto děti, vzor ve svých rodičích, je nutné klást na výchovu velký důraz. Hugo ve svém díle podává návod ke správné křesťanské výchově s puritánským náhledem.

Zjistíme, že potřeba lásky je už od dětských let naší přirozeností, a proto ji nemůžeme ve svém nitru nikterak popřít. Existuje však způsob, jak lásku povýšit na nejvyšší možnou úroveň, totiž odevzdat se zcela Bohu. Mluvíme o tzv. celibátu. Celibát symbolizuje dokonalejší formu lásky, která je stálá a neměnná. Již Štítýn, s odkazem na slova svatého Pavla, poukazoval na to, že tato formace lásky není dopřána všem. Nevinnost je dar. Řeholníci a řeholnice mají tedy celibát jako dar pojímat, nikoliv jako nutnost nebo popření vlastní sexuality. Celibát vyžaduje maximální odevzdání se Bohu

a vykonávání služby pro něj. Tento stav však obnáší značnou samotu, na kterou také odkazovali všichni uvedení spisovatelé. Štítný nám předložil názorný příklad: Pokud se vdovy uvrhnou do celibátu z důvodů zklamání v lásce, sexuální zdrženlivost a duchovní způsob života je nevysvobodí z jejich útrap, jelikož samota je dostihne a bude je velmi tížit. Znova ze slov velkých myslitelů plyne poznatek, že Bohu se dotyční jedinci musí zcela odevzdat, aby ve zkoušce obstáli. Velký problém, jež na jedince v celibátu čeká, jsou jejich pudy. Naše vnitřní pochody totiž vyžadují lásku a pozornost okolí. Oddaní musí všechny své blízké osoby zahrnout stejnou náklonností a nevyžadovat od nich větší příděl citu. Láska se tím dostává do obecnější sféry. Srdce oddaného musí hořet více láskou k Bohu než k člověku. Celibát si vynucuje osobní angažovanost jedince, odměnou za to je láska Nejvyššího. Na tyto skutečnosti upozorňovali všichni křesťanský orientovaní autoři ve svých dílech, o kterých pojednává tato bakalářská práce. Celibát doporučovali jakožto nejlepší možný prostředek k dosažení Království nebeského.

Co říci závěrem? V době Husově bylo jednotné kritérium pro otázky dobra a zla- Desatero a křesťanská morálka. Dnes není patrna ve společnosti shoda v otázkách dobra a zla. Je to způsobeno odklonem od křesťanských norem, migrací cizích kultur a vlivu médií. Hovoří se o etické pluralitě. V zásadě se vychází z historické zkušenosti lidstva, ale odlišnost etických systémů vyplývá z jiného zdůvodnění etických norem, radikality uplatnění. Mizí i dialogický charakter původně křesťanské etiky (dostáváme od Boha úkol a odpovídáme na něj). Požadavek lásky k Bohu, která se zakládá na lásce k bližnímu /“Milujte své nepřátele a dobře číňte těm, kteří vás nenávidí.“/ není brán jako povinnost. Celkově víra se v sekularizované společnosti nepovažuje za hlavní činnost. Věřit znamená se spolehnout na to, co nevidíme, v co doufáme.

Mohou být rady autorů návodem na překonání disharmonie dnešního člověka? Domnívám se, že toto „středověké poselství“ překonává vzdálenost věků a odpovídá na otázku promiskuity a nevázanosti v erotické oblasti života i dnes. Specificky křesťanský přístup k vytváření etického konsensu je vize důstojného lidství, které se zjevilo v Kristu. Napomůže tedy k upevnění mezilidských vztahů víra a čtení svatého Písma?

POUŽITÁ LITERATURA

Augustyn, J. *Sexualita v našem životě*. Praha: Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří, 2005.

Bartoš, F. M. M. *J. Hus jako rektor*. Vsetín: Knihtiskárna Žalmánek a spol, 1936.

Dar víry. Výklad katolického učení pro dospělé. Praha: Zvon, 1994.

Fišer, B. *I. Husův večer*. Praha: Melantrich, 1920.

Hugo, H. J. *Křesťanská rodina*. Praha: Cyrillo-Methodějské knihtiskárny, 1903.

Hus, J. *Dcerka. O poznání cesty pravé k spasení*. Ed. Žilka, Frant. 2. vyd. Praha: Kalich, 1995.

Kubíková, J. *Co nám řekl a napsal Mistr Jan Hus*. Praha: Církev československá husitská, 2002.

Macek, J. *Jan Hus*. Praha: Svobodné slovo, 1963.

Machovec, M. *Husovo učení a význam v tradici českého národa*. Praha: Československá akademie věd, 1953.

Nečas, J., Starý, V. *Mistr Jan Hus a Husinec*. Praha: Svěpomoc, 1969.

Nový zákon v ekumenickém překladu s obrazy, úvody a vysvětlivkami, Praha: Ekumická rada církví v ČSSR, 1989.

Ondok, J. P. *Bioetika*. Svitavy: Trinitas, 1999.

Pernoudová, R. *Žena v době katedrál*. Praha: Vyšehrad 2002.

Rotter, H. *Sexualita a křesťanská morálka*. Praha: Vyšehrad, 2003.

Schutz, R. *Žít dnešek s Bohem*. Praha: Vyšehrad 1970.

Stein, E. M. *Jan Hus jako universitní rektor a profesor*. Praha: Jan Laichter, 1948.

Štítný, T. *O trojích stavěch - panenském, vdovském a manželském*. In *Knížky o hře šachové a jiné*. Ed. Šimek, Frant. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956.

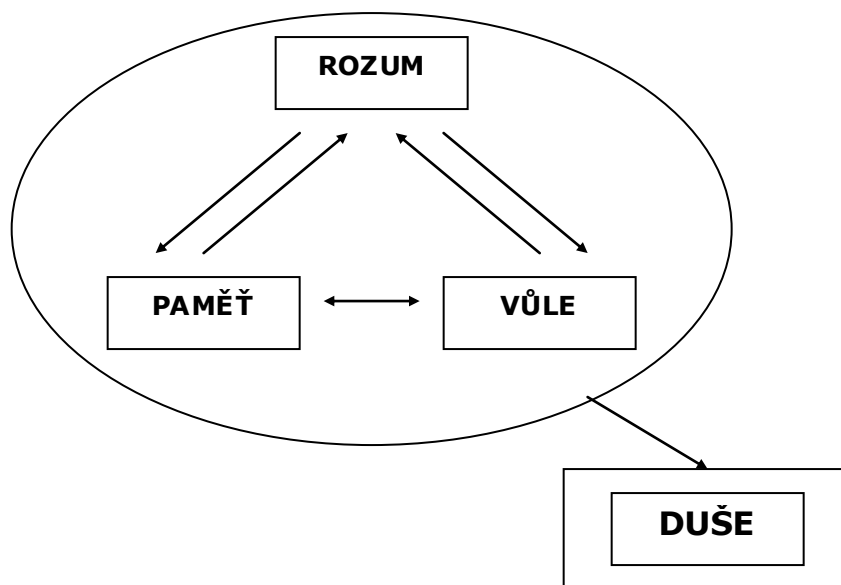
Weber, H. *Všeobecná morální teologie*, Praha: Zvon Vyšehrad 1998.

West, Ch. *Teologie těla pro začátečníky. Stručný návod do sexuální revoluce Jana Pavla II*. Praha: Paulínky, 2006.

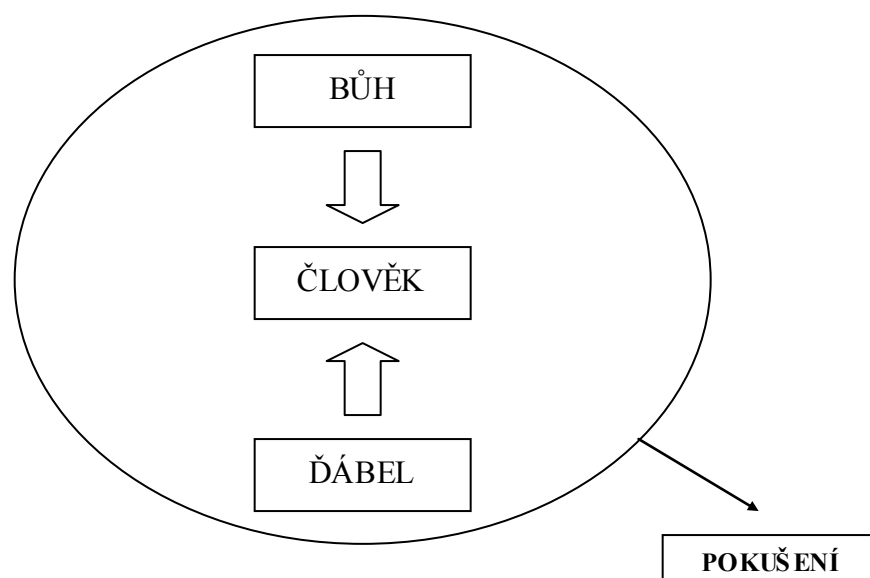
Zelinka, T. Č. *V naději sluha boží*. Praha: Knihotiskárna Jindřich Kuta, 1940.

Přílohy

Příloha I

Příloha II

Příloha III

Socha Mistra Jana Husa (Husinec [22. 4. 2009])

Příloha IV

Husův skromný příbytek v rodném domě v Husinci.
(<http://www.husinec.cz/mistr-jan-hus/expozice/> [22. 4. 2009])

Vyobrazení církevního koncilu v Kostnici
roku 1415.

Hlavním obžalovaným je Mistr Jan Hus.

(Fotografie získaná z expozice Husova domu v Husinci u Prachatic)

Příloha VI

Památník Tomáše Štítneého v Olomouci
(<http://www.olomouc-travel.cz/fotografie.php?lang=1&id=876&kategorie=220>, [22. 4. 2009])

Příloha VII

Kříž jako symbol křesťanství, utrpení i naděje.
(Křížová cesta, Vimperk [24. 4. 2009])